Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 220 (13934) | 1972 оной сентябриин 17, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

ТҮРҮҮ ХҮНЭЙ ҮГЭ

[...]РАДАЙ АША ТУҺАДА [...]ЖАЛЛАНАБДИ

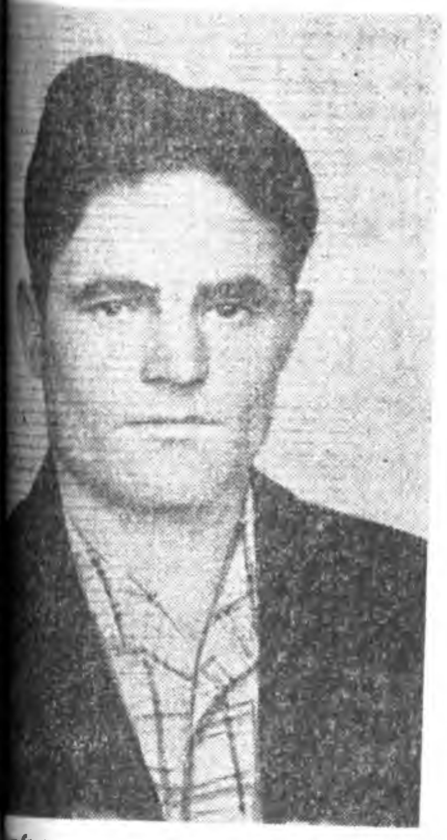

[...] бэлэдхэлгын шнидхэхы хүсэн бага комп[лексно] бригада гэжэ тоологдодог. Үнэхөөрөөшье, [ком]плексно бригадануудай хүсэ шадалаар [...] отологдоно, таллуулагдана, дээдэ складууд[...] [...]алагдана. Тэдэнэй ажалаа зүбөөр эмхид[...] [...]һайнаар хүдэлөөд байбалынь, леспромхо[...] түсэбөө дүүргэнэ ха юм.

[...] бэлэдхэдэг эдэ бригаданууд 4—5 хүнһөө [...]хэй. Модо таллуулгын тракторай жолоо[...] [...]тэрэнэй туһалагша, модо унагаагша, гэ[...] отологшо ба чекеровщик бригадада орол[...] Тэдэнэр бултадаа ажалаа һайнаар мэдэхэ, [...] шудалһан байха ёһотой. Комплексно гэ[...] [...]дэг туладаа хэдэн мэргэжэлтэй хү[...] бригада бүридэнэ. Харин ганса өөрынгөө [...] мэдэхэнь мүнөө үедэ бага. Нүхэдэй[...] [...]дэг ажалые шудалха, хэрэгтэй болоо [...] һэлгэжэ, орондонь ажаллаха хэрэгтэй. [...] энэ хүдэлмэри һаатуулжа болохогүй [...] Оронойmнай арадай ажахын олон һалба[...] [...] хаанагүй бодхоогдожо байгаа шэнэ ба[...] [...]уудта ехэ модон хэрэглэгдэнэ. Түмэр за[...] [...] барилгада, газар дороһоо ашагта мал[...] [...] абадаг уурхайнуудта шпала, тулгануд хэ[...]гдэнэ.

[...] шадархи газар дайда байгаалиин бая[...] [...] ехэ элбэг. Зүгөөр ой модон онсо һуурн [...] онсо удха шанартай гэжэ ойлгодогбди. [...] ,газар дайдамнай, ой тайгамнай гоё [...] баян хэшэгтэй ха юм. Теэд баялигуу[...] [...] мүнгэтэл омогорхон баясахань бага. Тэдэ[...] [...] зоной аша туһада хэрэглэхэнь шухала. [...] баялиг — ой модые арадай ажахы[...] [...]гшэдэй нэгэн бидэнэр, модо отологшод [...]бди. «Забайкаллес» комбинадай 300-гаад [ком]плексно бригада модо бэлэдхэн таллуул[...] [Соци]алис Ажалай Геройнууд Хандагатайн [...]хозой бригадир Алексей Павлович Куд[...] Хандагайн леспромхозой бригадир Нико[...] [...]ович Семёновой нэрэ дуулаагүй хүн [...] доторнай үгы ёһотой. Хэдэн жэлэй [...] бага комплексно бригадануудай брига[...] Хандагатай ошожо, Алексей Павлович [...]овой бригадын дүй дүршэлтэй танилсаа [...]

[...] хүсөөр һара соо 2 мянган кубо[метр] [...]һээшье үлүү ехэ модо бэлэдхэжэ бо[...] [...] ойлгожо абаа бэлэйбди. Ажалдаа [...]айгаар хандаха, зүбөөр эмхидхэхэ хэ[...] байба ха юм. Нүхэр Кудряшовой бригада [...] 2 мянган кубометрһээ үлүү ехэ мо[...] [...]дэг. Тэрэ бага комплексно бригадануу[...] [...]сөө үүсхэжэ, дүй дүршэлөө бусад нү[...] [...]жуулан үгөө һэмнай.

[...] һүүлэй 2—3 жэл соо үшөө нэгэ брига[...] [...] соло холуур тараа. Хурамхаанай лес[...] [...] Василий Петрович Парамоновой даа[...] [бри]гада бүришье ехэ бүтээсэ туйлаа. Тэдэ[...] [...] 3000—4000 кубометр модо бэлэд[...] [...]лна. Иимэ ажалтай хадаа бидэнэр тэдэнэй амжалтаар һонирхоһон, омогорхоһон байнабди. Хайшан гэжэ, ямар аргаар иимэ ехэ бүтээсэ туйлана гээшэб?

Василий Петрович нүхэр Кудряшов мэтэ ажалайнгаа дүй дүршэл тухай ехэ дуратайгаар хөөрэжэ үгэдэг. Тэдэнэр ажалаа 1,5 халаанда эмхидхэдэг байна. Бригадынь 2-3 хүн үглөөнэй халаанда гаража, модо унагаадаг. Нүгөөдэ 2-3 хүниинь үдын хойно ажалдаа ерэжэ, ажалыень үргэлжэлүүлнэ. Иигэжэ хүдэлхэдөө модо таллуулдаг трактор мини байлгагданагүй, 16-18 часай туршада ото хүдэлгэгдэнэ.

Ажалаа 1,5 халаанда эмхидхэжэ, энэ бригада ехэ бүтээсэ туйлаа. Ой модоной хүдэлмэрилэгшэдэй һайндэрэй урдахана байгша оной түсэбые дүүргэһэн тухай мэдүүлбэ. Нүхэр Парамоновой бригада табан жэлэй даабарие дүрбэн жэл соо дүүргэхэ уялгатай. Тэдэнэр хэлэһэндээ хүрэхэ, һарбайһанаа абахал байха.

Эрхимээр ажаллаха, түрүү дүй дүршэлдэ һураха гээ һаа, жэшээ абамаар нүхэдшье бии, һургаал абамаар дүй дүршэлшье бии. Ехэ бүтээсэ туйлаха гэһэн социалис мүрысөөндэ манай бригаданууд оролсонхой. Бидэнэр бэрхэ нүхэдэй дүй дүршэлые халан абалсажа, ажалаа зүбөөр эмхидхэхэ гэжэ оролдонобди.

Минии даадаг бригада мүн лэ 5 хүнһөө бүридэнхэй. Би өөрынгөө туһалагшатай трактораар модо таллуулнаб. Бригадын бусад гэшүүд ажалдаа дүршэнхэй, бэрхэ хүдэлмэришэд болонхой. Тэдэнэр ажалаа һаатуулангүй, болзор соонь дүүргээд лэ байдаг. Харин манай Хүртэйн леспромхозой эрхэ байдал Хурамхаанай леспромхозойхиһоо ондоошог юм бэээ. Трактораа 1,5 халаанда хүдэлгэнэгүйбди. Теэд һаатангүй ажаллажа, даабаряа үлүүлэн дүүргэнэбди. Леспромхоз жэлэй эхинһээ хойшо түсэбөө һара бүри дүүргэһээр. Манай коллектив модо бэлэдхэхэ, таллуулха найма һарынгаа түсэбые дүүргэжэ, һайндэрөө угтажа байна. Түсэбһөө гадуур 3 мянган кубометр модон бэлэдхэгдээ, шэрэгдээ. Мүн продукци худалдаха түсэбөө леспромхознай 267 мянган түхэригөөр үлүүлээ.

Энээндэ манайшье бригада хубитаяа оруулаа гээшэ. Бидэнэр халаан бүхэндэ жэгдэ һайнаар ажалланабди, даабаряа ходо үлүүлнэбди. Үнгэрһэн 8 һарын турша соо 10 һарынгаа даабарине дүүргээд, мүнөө ноябриин түсэбөөр ажаллажа байнабди. Табан жэлэй түсэбые, энэ жэлэй даабарине болзорһоонь урид дүүргэхэ социалис уялга бригадамнай абанхай. Тэрэнээ бэелүүлхэ байһандаа батаар этигэнэбди. СССР-эй 50 жэлэй ойн гүйсэхэ жэлэй даабари, социалис уялгаяа дүүргээгүй байжа огто болохогүй гээшэ. Энэ одоол һэшхэлэймнай хэрэг мүн.

Ажалдамнай нюуса гэжэ үгы. Хүдэлмэриин сагые дэмы гээхэгүй гэжэ анхарагдана. Сэхыень хэлэхэдэ, зарим нэгэ хүнүүд удаан тамхилжа, сагаа дэмы гээдэг, трактораа саг соонь заһабарилаагүй, тоһодоогүй ушарһаа нилээн һаатаха ушар байдаг. Хожомынь заһабари хэхэдээ, халаанай ,һарынгаа даабари дүүргэжэ шаданагүй. Манай бригадада иимэ ушар гарадаггүй. Трактораа саг соонь харууһалдаг, жэжэ божо заһабари саг үргэлжэ хэдэгбди. Тиимэһээ тэбдэхэ, яараха юумэн үгы, нэгэл жэгдээр ажалланабди.

Ой соо хүдэлдэг хүнүүдэй ажал хүнгэн болоо. Шэнэ техникэ, зэр зэмсэг мэдэлдэмнай үгтэнэ. Модо отолон унагаахадаа, гидроклин хэрэглэнэбди. Тингэжэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэһээ гадна, ургажа байгаа залуу модые гэмтээхэгүй арга хангагдана. Модо ехээр отолон унагаажа түсэбөө дүүргээл һаа болоо гэжэ һанаһанай үлүүдэ. Отолһон модоной орондо хэдэн залуу модо ургуулхаар анхарха хэрэгтэй. Тиимэһээ модые нарин зурууд болгон унагааха технологи хэрэглэгдэнэ.

Бидэнэр олон жэлэй туршада «Дружба» гэжэ бензо-хюрөө ехэ аша туһатайгаар хэрэглэнэбди. Харин мүнөө бүтээсэ ехэтэй «Урал» гэжэ бензохюрөө абтажа эхилээ. Модоной намаа набша гараар сэбэрлэгдэнэ. Харин ойрын сагта энэ ажал оньһожоруулагдаха юм. Модошодой ажал улам хүнгэн, оньһожоруулагдамал боложо байна. Ой соо хүдэлжэ эхилһээр 11-12 жэл болооб. Энэ үе соо леспромхозой байдал ехээр хубилаа. Эхэ оромнай модошодые хэрэгтэй бүхы юумээр хангана. Энээндэнь харюу болгон, һайн шанартай модо ехээр бэлдэхэ, арадай ажахын эрилтэ хангаха гэжэ оролдонобди.

Л. КУЗЬМИН,
Хүртэйн леспромхозой бага комплексно бригадын бригадир.

ШАРА НАБШЫН ХАЛУУНАЙ ХОНОГ БҮХЭН ҮНЭТЭЙ.

УРГАСА [illegible] ТҮРГЭДХЭЕ.

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ЖЭШЭЭ—БҮГЭДЫН ХЭРЭГ БОЛОГ.

ТҮРҮҮШЫН 3000

— Николай Михайлович, үглөөдэр һургуулиинхид мандаа туһалхаяа гарахань. Танай бригадада зуугаад үхибүүдые эльгээхэ гэжэ шиидээбди. Ганса тракторшин хартаабхаяа зөөжэ урдань орожо шадахагүй байха. Тиимэһээ үшөө нэгэ трактор нэмэжэ үгэхэ болоо хаш. Тиихэдэ өөрөө тэндэнь байлсажа, ажалыень эмхидхэжэ, шанарыень шалгажа байбалшни һайн байгаа, үхибүүд лэ хадаа үхибүүд. Дутуу малтаад гарашахадаа болохо. Өөрөө байлсаха сүлөөгүй һаа, нэгэ үбгэниие оложо таби. Халуун эдеэ бэлдэхэ тухайгаа бү мартаарай, — гээд, колхозой түрүүлэгшэ Социалис Ажалай Герой Е. В. Иванов тракторна 1-дэхи бригадын бригадир Н. М. Белоусовта хэлэнэ.

Мухар-Шэбэрэй «Искра» колхозойхид орооһото ургамалһаа гадна, хоёрдохи хилээмэн гэжэ тоологдодог хартаабхын баян ургаса жэл бүри хуряажа, гүрэндөө худалдадаг заншалтай юм. Үнэтэ энэ ургамалай тарилга ажахыда жэл бүри үргэдхэгдэдэг. Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлдэ энэнь 124 гектарта байһан һаа, мүнөө 150 гектарта хүргэгдэнхэй. Тракторна хоёр бригадада хартаабхашадай дүрбэн звено бии.

Хонхоло тосхоной баруун урдуур нэмжыһэн хартаабхын поли. Хоёр комбайн хойно хойноһоо һубарилдан, удаахан ябанад. Түрүүшынхидэнь звеное даагша И. Н. Козлов өөрөө һуунхай. Нүгөөдэдэнь М. С. Мальцев ябана.

— Хартаабхаяа хуряажа эхилһээр хэды хоножо байнабди. Һүни бүхэндэ хюруу ехээр унажа захалба. Юрэдөө, эртүүр хүйтэрхэнь гээшэ ха. Шадал соогоо яаранабди. Үдэртөө 1,5 га хуряаха даабаряа дүүргэнэбди. Ургаса тиимэшье һайн бэшэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ энэ полиин га бүриһөө 100 центнер абаа һэмди. Мүнөө дунда зэргээр 75—80 центнертэ хүрэнэ. Мүнөө жэлэй эрхэ байдалда энэмнайшье муу бэшэ ургаса гээшэ хааб даа, — гээд звеное даагша И. Н. Козлов хөөрэнэ.

Хуряалга дээрэ ажаллажа байһан механизаторнууд И. А. Козлов, И. Г. Стулев, Р. С. Сагиев болон бусад бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, үдэрэйнгөө даабари 110—120 процент дүүргэнэ. Жэшээнь, И. Г. Стулев «Беларусь» трактораараа комбайнһаа гараһан хартаабха полиһоо склад хүрэтэр зөөхэдөө, үдэртөө 400 гаран центнер хүрэтэр абаашана. Хартаабха томо жэжээрнь илгахадаа, Т. Б. Белоусова, Н. М. Козлова, М. Ф. Козлова болон бусад эхэнэрнүүд һайнаар ажалланад.

Сентябриин 10-най байдалаар 90 гектарай ургаса хуряагдаад байна. Бухыдөө 7917 центнер хартаабха амбаарта оруулагдаа. Колхоз гүрэнтээ тоосожо, үрэһэ хүрэнгөө хаажа захалаа. Һүүлэй мэдээгээр бэлэдхэлэй пунктда 3092 центнер хартаабха худалдагдаад (түсэбынь 6.000 центнер), 3.218 центнер үрэһэн хаагдаад байна. Ажахын хартаабхашад ургасаяа хүдэлмэриин 15 үдэртэ хуряажа, гүрэндэ худалдаха даабаряа дүүргэхэ, хүсэд хүрэхэ үрэһэ хүрэнгэ хаажа абаха гэжэ тэмсэнэ.

Б. ЖАМБАЛОВ.

БАЯН УРГАСЫН ЭЗЭН

Куузику гэжэ шэмэтэ тэжээл Захаамиинай аймагай ажахынуудта нютагжаһаар 4 жэл болобо. Түрүүшын жэл — 1969 ондо ажахынууд багашаг талмайда — 5—10 гектарта тариһан юм. Мүнөө энэ талмайнууд 80—100 гектарта хүрэжэ байна. Жэшээнь, куузику ургуулгаар аймаг соогоо сууда гараһан «Дружба» колхозой куузикушан Дамдин Дабаевич Бальжитов мүнөө жэл 100 гектар дээрэ энэ «шэдитэ» тэжээл тарижа, үндэр баян ургаса ургуулба. Гектар бүриһөө 500 центнер куузику лаб абтахаар хараалагдана.

Дамдин Дабаевич тарилгын хойноһоо харууһалха ажалда онсо анхаралаа хандуулдаг зантай. Рассадануудые һуулгамсаараа элбэгээр «ундалуулжа», бурьяаг үбһэндэ даруулангүй ургуулаа. Мүн рассада ургуулха парнигуудаа намар бэлдэжэ, наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ үбэлдөө асарна. Хабар, рассадануудай ургажа хүсэхэлөөр лэ, Дамдин Дабаевич өөрынгөө туһалагша Антонида Кондратьеватай Т-40 трактораар рассадаяа һуулгажа, зурууд хоорондуурхи бурьяаг ногооень арилгаха, үһанай һубаг татаха гэхэ мэтын бүхы ажалые гүйсэдхэжэ, куузику ургуулха баян дүй дүршэлөө залуу нүхэртөө дамжуулна.

Хабар, зунай һаранuудта 10—15 хүн ургасын хойноһоо харууһалга хэлсээ юм. Мүнөө ногооной хагдаржа эхилхэтэй сасуу һаалишад үнеэдтээ куузику эдюулжэ, һү һаалияа нэмээнэ. Энэ тон ехэ ашагтай, шэмэтэй тэжээл гэжэ һаалишад баярлана.

Дүршэлтэй куузикушан Дамдин Бальжитов жаранай дабаа дабабашье, хамтынгаа ажахыда аша туһаяа хүргэлсэжэ, залуушуулда дүршэлөө дамжуулна.

Д. АЮШЕЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: куузику ургуулгаар аймагай чемпион 2 удаа болоһон Д. Д. Бальжитов куузикутайнгаа талмай дээрэ байна.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

РЕСПУБЛИКЫН ОЙ МОДОНОЙ БА МОДО ҮЙЛЭДБЭРИЛГЫН, ТҮЛИШЫН БА ОЙ МОДОНОЙ АЖАХЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Социалис мүрысөөндэ үндэр үрэ дүн туйлаһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар иимэ хүнүүдые шагнаха:

Бадмаев Николай Васильевичые — Хорини аймагай Хоринн ой модоной ажахын лесник.

Белохотюков Василий Степановичые — Хурамхаанай аймагай Хурамхаанай леспромхозой бага комплексно бригадын бригадир.

Бухольцев Дмитрий Иннокентьевичые — Сэлэнгын аймагай Сэлэнгын леспромхозой модо отологшо.

Гармаев Санжи Бадмаевичые — Буряадай мебельнэ модо үйлэдбэрилгын комбинадай модошо дархан.

Дудин Леонтий Прокопьевичые — Кабанскын аймагай Клюевскэ леспромхозой бульдозерист.

Ерофеев Григорий Евлампьевичые — Загарайн аймагай Хандагатайн леспромхозой оньһожоруулагдамал линиин оператор.

Козырев Григорий Гавриловичые — Прибайкалиин аймагай ой модоной ажахын лесник.

Коновалов Петр Елисеевичые — Хэжэнгын аймагай Худанай леспромхозой модо отологшо.

Курянович Мария Мироновнае — Загарайн аймагай Горхоной леспромхозой рамщица.

Нечаев Александр Петровичые — Прибайкалиин аймагай Байгалай леспромхозой модо зөөдэг машинын шофер.

Перевалов Алексей Филаретовичые — Бэшүүрэй аймагай Хёлгын леспромхозой тракторист.

Резников Андрей Карповичые — Загарайн аймагай Хандагатайн ой модоной ажахын лесник.

Середкин Дмитрий Федоровичые — Прибайкалиин аймагай Итанцын леспромхозой модо бэлэдхэлгын пунктын начальник.

Сячина Мария Михайловнае — Кабанскын аймагай Кабанскын ой модоной ажахын лесник.

Трищенко Александр Федосеевичые — Загарайн аймагай Шулуутайн леспромхозой Бэшүүрэй лесопунктын мастер.

Шевелев Иван Егоровичые — Баргажанай аймагай Баргажанай леспромхозой ахалагша механик.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретариин түлөө Президиумэй гэшүүн Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. 1972 оной сентябриин 15.

ЗАЛУУРШАД

[...]дадаг Улаан-Үдын фаб[рикын кол]лектив ССР Союзай [...] 50 жэлэй ойс[ые ...]үүдтэйгээр угтаха [...] ажаллаха. Эдэнэр [...], август һарануудт[а ...] эршэмтэйгээр ажал[...] байна. Тү[...]дэһэн хоёр мил[...] түхэригэй продукци худалдаһан, 649 тонно нооһо угааһан байха юм.

Һүүлэй мэдээнэй ёһоор, Валентина Леонтьевна Ефремова, Анна Григорьевна Худякова гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригадануудай гэшүүд социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлжэ ябана.

Мүнөө фабрикын коллектив нооһо тушаан абаха түсэбөө 100,7 процентдэ хүргэбэ. Тиихэдэ энэ фабрикада ганцашье манай республикын ажахынуудһаа бэшэ, мүн дүтын область, хизаарнуудай эльгээһэн нооһон абтадаг гээшэ.

Фабрикын коллектив ойн баярай тэмдэгтэ хүртэхын түлөө ажалдаа амжалта туйлан хүдэлжэ байнхай.

Н. ХАЗАГАЕВ.

[Нүхэр] Л. И. Брежнев Ю. Цеденбалтай уулзаба

[КПСС-]эй ЦК-гай Генераль[на сек]ретарь нүхэр Л. И. [Брежнев] Москвада ерээд бай[һан Мон]голой Арадай-Револю[ционно] партиин ЦК-гай Нэгэ[дэхи сек]ретарь МНР-эй Ми[нистрнүү]дэй Соведэй Түрүү[лэгшэ] нүхэр Ю. Цеденбалтай [сентябри]ин 15-да уулзаба.

[Советскэ] Союзай, Монголой [Арадай] Республикын хоорон[дын по]литическэ, экономичес[кэ харил]саа холбоое саашадань [...], хоёр ороной га[даадын] политикые нягта хол[...] бэелүүлгын олохон [асуудал]ууд уулзалгын үедэ [...].

[...] үйлэдбэриин бүхы [...] бүри үрэтэй һай[...]глаха ба элсүүлхэ, [КПСС-эй] XXIV съездын, [МАХН-]эй XVI съездын шийд[вэрн]үүдые амжалтатайгаар [...] тула, Советскэ Сою[зай ба] МНР-эй ажалшадай [...] улам хүгжөөн [...] тула бэелүүлэгдэ[...] хэмжээнүүд тухай [...]олнуудаа үрэтэй бү[...]гөөр зүбшэн хэлсэбэ. [...] ажахын саашанхи [...] Монгол ороной ажал[...] [...] дэлгэр байдалай тү[...] [...] хангахын тула, [...] хэлэбэл, совет эмхинүүдэй хабаадалгатайгаар бүтээгдэжэ байгаа промышленнэ, хүдөө ажахын ба гэр байрын барилга түргэдхэхын тула МНР-эй дотоодын нөөсэ арга боломжо, совет экономическа туһаламжа тон үрэтэй һайнаар ашаглалгын тодорхой асуудалнууд хөөрэлдөөнэй үедэ зүбшэлэгдөө.

КПСС болон МНРП-гэй хоорондын, Советскэ Союз ба Монголой Арадай Республикын хоорондын харилсаанууд бүхы һалбаринуудта үрэтэй урагшатайгаар хүгжөөгдэжэ байнхай гэжэ нүхэд Л. И. Брежнев, Ю. Цеденбал тэмдэглэбэд.

СЭВ-эй баталан абаһан социалис ёһоной экономическа харилсаа холбооной нэгэдхэмэл программа амжалтатайгаар бэелүүлгые зайлашагүй шухалада тоолодог байһанаа уулзалгада хабаадагшад элирхэйлэн тэмдэглээд, энэ хүдэлмэреэ бүри эршэмтэй болгохын тула шухала хэмжээнүүдые абаха гэлсэбэ.

Нүхэр Л. И. Брежневэй, нүхэр Ю. Цеденбалай уулзалга зүбшэн хэлсэгдэһэн бүхы асуудалнуудаар адли хараа бодолнуудтай байһые элирүүлээ, үнэн зүрхэнэй, хани халуун оршон байдалда үнгэрөө.

Совет—Ирагай хөөрэлдөөнүүд үргэлжэлөө

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, Араб социалис дэбжэлтэ (БААС) гэжэ партиин нютагай хүтэлбэриин Генеральна секретарь, Революционно командованиин Соведэй Түрүүлэгшэ, Ирагай Республикын Президент Ахмед Хасан аль-Бакр гэгшэтэй сентябриин 15-да Кремль соо уулзаа.

Совет-Ирагай хоёр талын харилсаае саашадань үргэдхэлгэдэ, Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалда хабаатай олон асуудалнууд, тэрэшэлэн уласхоорондын шухала асуудалнууд хөөрэлдөөнүүдэй үедэ зүбшэн хэлсэгдэжэ үргэлжэлөө. Советирак хани барисаае, Советскэ Союзай ба Ирагай Республикын арадуудай хоорондын түгэс харилсаа холбооо улам бэхижүүлхэ, хүгжөөхэ гэжэ эрмэлзэдэг байһанаа хоёр тала лаблан тэмдэглээ.

Хани халуун оршон байдалда үнгэрһэн уулзалга, хөөрэлдөөнүүд зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар хоёр талын адли хараа бодолтойе харуулаа.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПАЛАТАНУУДАЙ САГ ҮРГЭЛЖЫН КОМИССИНУУДТА

СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй ба Национальностьнуудай Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай хамтын заседанинууд сентябриин 15-да Кремль соо болобо. Энээнэй урда тээ комиссинуудай гэшүүд-депутадууд бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри хэһэн байна.

Хүдөө ажахын комиссинууд «Колхозууд болон совхозуудтахи хүдөө ажахыда хабаатай газарнуудые ашаглалгын талаар ССР Союзай ба союзна республиканудай газар тухай хуулиин эрилтэнүүдэй дүүргэлтэ тухай» асуудал зүбшэн хэлсэбэ.

СССР-эй Верховно Соведэй баталан абаһан ССР Союзай ба союзна республиканудай газар тухай хуулиин үндэһэн дүримүүд газарые ашаглалга һайжаруулха хэрэгтэ шухала үүргэ дүүргээ гэжэ заседани дээрэ тэмдэглэгдээ.

Газар ашаглалгын, хүдөө ажахыгаа эршэмтэйгээр хүгжөөлгын хэрэгтэ горитой дутуу дунданууд бии байһаар гэжэ хүдөө ажахын комиссинууд тэмдэглээд, хүдөө ажахыда хабаатай газарнуудые бүри үрэтэй һайнаар ашаглаха, мелиоративна бүхы хүдэлмэри түргэдхэхэ, үрэжэл түгэс сабшалан ба бэлшээринүүдые бии болгохо зорилготой нэмэлтэ хэмжээнүүдые абахыень СССР-эй Хүдөө ажахын министерствэдэ, СССР-эй Мелиорациин ба уһанай ажахын министерствэдэ, «Союзсельхозтехникэдэ», союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ һанамжалан дурадхаба.

«Автомобильна транспортые саашадань хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбтэ даалгабаринуудай дүүргэлтэ тухай» асуудал транспортын ба хэлхеэ холбооной хамтын заседани дээрэ харагдаа.

Эдэ комиссинууд ороной автомобильна транспортын хүдэлмэри улам һайжаруулха, ашаа зөөлгын хэрэгтэ тэрэнэй дүүргэдэг үүргые дээшэлүүлхэ зорилготой дурадхалнуудые түсэблэлгын эмхинүүдэй министерствэнүүд ба албан зургаануудай, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй зүбшэн хэлсэлгэдэ табиба.

Элүүрые сахилгын, социальна тэдхэлгын комиссинууд научно-шэнжэлхы хүдэлмэриин үрые бүри ехэ болгохоор, тэдэнэй үрэ дүнгүүдые дары нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхээр нэмэлтэ хэмжээ ябуулгануудые хараалха ба бэелүүлхыень СССР-эй Элүүрые сахилгын министерствэдэ һанамжалан дурадхаа. Эдэ комиссинууд элүүрые сахилгын шухала асуудалнуудые шиидхэхэ, шэнжэлхы ба бодото хүдэлмэри эрхилдэг медицинскэ эмхи зургаануудай холбоо бэхижүүлхэ зорилготой дурадхалнуудые түсэблэлгын эмхинүүдэй, министерствэнүүд ба албан зургаанудай, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй зүбшэн хэлсэлгэдэ табяа.

(ТАСС).

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй заседани

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй заседани Н. В. Подгорныи хүтэлбэри доро Кремль соо сентябриин 15-да болобо.

СССР-эй Верховно сүүдэй этигэмжэ , түлөөлэлгэнүүдэйнь дүүрэһэнтэй дашарамдуулан, Верховно сүүдэй ажал ябуулга тухай СССР-эй Верховно сүүдэн түрүүлэгшэ А. Ф. Горкиной тоосоото элидхэл соносхогдоо.

Удаа тээнь «СССР доторхи ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй депутадуудай статус тухай» СССР-эй хуулиин проект тушаа элидхэлые Союзай Соведэй хуули һанамжалан дурадхаха комиссиин түрүүлэгшэ И. В. Капитонов хэбэ.

Союзай Соведэй ба Национальностьнуудай Соведэй хуули һанамжалан дурадхаха комиссинуудай, мандатна комиссинуудай бэлдэһэн, «СССР доторхи ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй депутадуудай статус тухай» СССР-эй хуулиин проектые дэлгэрэнгыгээр зүбшэн хэлсэһэнэй удаа СССР-эй Верховно Соведэй Президиум һайшааба.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиум бусад комиссинуудай элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэжэ, зохихо тогтоолнуудые гаргаа.

СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо

СОВЕТ ЖАРГАЛДА ХҮРТЭНХЭЙБДИ

Манай газетын „Би—совет хүнби" гэһэн гаршаг-анкетэдэ Социалис Ажалай Герой, багша, уран зохёолшо Ц. Н. НОМТОЕВ харюусана

1. Совет хүн. Тэрэнэй эгээл һайн һайхан шэнжэ шанар тухай юу хэлэхэ байнабта?

2. Арадуудай хани нүхэсэл. Энээние гэршэлһэн ямар жэшээ дурдахабта?

3. Минии хубиин хэрэг—бүгэдын хэрэг. Энэ хадаа совет хүнүүдэй ажабайдалай ёһо заншал болонхой. Та өөрынгөө гү, али танил талынгаа ажабайдалһаа ямар жэшээ харуулха байнабта?

4. Совет хүнби гэһэн омог мэдэрэл хаана, хэзээ, ямар ушарта танай досоо түрэһэн байнаб?

5. Ёһотой совет хүнэй абари зан, шэнжэ шанар харуулһан, өөртэйтнай гү, али танилтайтнай тохёолдоһон ушар тухай хэлэжэ үгыт?

6. ССР Союзайнгаа 50 жэлэй ойе ямар амжалтатайгаар угтахаяа байһан, эрмэлзэл, найдалнууд тухай хөөрэхыетнай урианабди.

* * *

«Буряад үнэн» газетэмнай «Би—совет хүнби» гэһэн тон омогорхомо һонин темэдэ гаршаг-анкетэ байгуулжа, олон уншагшад ба бэшэгшэдтээ зургаан асуудалаар хандаба. Табяад жэл соо бүридэн бэелүүлэгдэһэн агуухэ хубилалта ба амжалта тухай зургаан асуудал соо багтаан харюусажа болоно. Энэ асуудалнуудта харюусаха зорилготой анхаран уншахадаш, бүхы наһанайш ябадал урдаш харагдана ха юм. Коммунис партиин сэсэн заабаряар Эхэ оронойнгоо үргэмжөөр арад, зонойнгоо заабари туһаламжаар хүнэй зэргэ хүн боложо, жаргалаа олоһон харгы хойноош утаар зурыха. Энэ харгы мүрэн шэнги. Энэ мүрэндэ хүрэһэн горхон бүхэн өөрын бэрхэтэйшье, гордирхойшье элдэб һабатай. Эды олон һабанууд хүн хүнэй намтартай яагаа адлиб? Эдэ асуудалнууд наһан соогоо зобоһыеш, алдуу гаргаһыеш, туһалуулжа үргэгдэһыеш, магтуулһыеш, сэсэн багшыеш, үнэн нүхэдыеш тодоор һануулха. Эдэ — хүн бүхэнэй харюусахаар асуудалнууд. Хүн бүхэн өөрынхеэрээ харюусаха ёһотой. Тэрэ ехэ һонин. Хуушан капиталис байдалай заха үзүүр нюдөөрөө үзэһэн, Эхэ оронойнгоо 50-яад жэл соо хүгжэн ерэһэн түүхын бодото гэршэ — минии үетэн нэгэ янзаар сэгнэн харюусаха. Залуушуул мүн ондоо мэдэрэлтэй. Хүн бүхэнэй шарай өөрын онсо түхэлтэй байдаг шэнги, мүн намтар тухай асуудалда харюунуудынь ондо ондоо байха.

Хүнэй алдар нэрые үргэхэ асуудалнууд табигдаа. Табяад жэл соо олдоһон зол жаргал тухайдаа өөр өөрынхеэрээ харюусаха саг ерээ. Нүхэд уншагшад, бэшэгшэд, бултадаа харюусажа элдэб сэсэгһээ бүридэһэн нэгэ баглаа шэнги һайхан харюугаар совет хүнэй солые хамтаараа дуудая.

1 Бэрхэшээлые дабажа ябахадаа, амжалта түйлаадшье байхадаа, олоной уряалан түшэглэһэн, омогорхон уншаһан В. Маяковскиин:

«Уншагты,
ааарxагты,—
Би —
Советскэ Союзай эрхэтэнби!» гэһэн үгэнүүдые дурданабди. Удха түгэлдэр энэ бадаг манай бүхы арадай һүлдэ болон, урдамнай туяа татан ерэлсээ. Хүндэ тэмсэл соо зориг баатаршалга түрүүлдэг, зандаргатай байдаг һэн. Илалта түйлаад гү, али жаргалаар халяад байхадаа, түби дэлхэй дүүрэн дуулдахаар хашхарһайб гэхээр омог бахатай бадаг мүн. Сэсэн хүбүүнэймнай саг сооһь хэлэһэн үгэ зуугаад жэл соо зула болон бадарха, сагай һүлдэ бадаг шуу.

Совет Эхэ оромнай арад зонойнгоо зол жаргалай түлөө агуухэ хэрэгүүдые бэелүүлнэ. Табан жэлэй түсэбэй ёһоор, асари ехэ барилганууд баригдана. Бэрхэшээлые бэрхэшээнгүй, хубиингаа амарые харангүй, Эхэ оронойнгоо ямаршье даабарие эрхимээр дүүргэхээр совет хүн бэлэн ябадаг. Энэл гээшэ ха совет хүнэй онсо һайн шэнжэ!

2 Арадуудай хани нүхэсэл болбол совет жэлнүүдтэ олдоһон эгээл ехэ амжалтануудай нэгэн гээшэ. Энэ —илагдашагүй хүсэн, аха дүүнэрэй эбдэршэгүй бэхи холбоон.

Олон яһатан арадайнгаа халуун хани нүхэсэлые Эхэ ороноо фашистнуудһаа хамгаалха шэрүүн дайнай жэлнүүдтэ тон гүнзэгыгөөр мэдэрээ һэм. Ород хэлэнэй ашаар олон яһатан үгэеэ ойлгосожо, сэдьхэлээ улам нэгэдүүлэн, хамаг бэрхэшээл дабан, бэе бэеэ энхэрэн хамгаалан, Илалтын түлөө бултадаа жагсаа бшуу. Тэдэнэй зүрхэндэ бидэ **совет зомди** гэһэн омог бодол хурсаар ошотодог байгаа.

3 Манай социалис обществодо хүн бүхэн хамтын агуухэ хэрэгтэй холбоотой ямар нэгэн ажалда хүдэлнэ. Ажал бүхэн өөрын түсэбтэй, тиимэһээ хүн бүхэн абаһан уялгаяа дүүргэхэ гэжэ эрмэлзэн хүдэлнэ. Тиихэдээ нүхэдэй болон хамтын зүгһөө халуун туһаламжа ходо абана. Колхоз дээрэшье абаад үзэхэдэ, механизаторнууд малшадтаа элбэг таряа ургуулха, нийтын малда тэжээл бэлдэхэ гэжэ оролдоно. Харин малшад малаа һайнаар хараха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхын тула бүхы шадабаряа гаргана. Барилгашад байра байдалаар ажалшадаа хангахаяа оролдоно. Багшанар бултанайнгаа хүүгэдые һайнаар һургаха, хүмүүжүүлхээ шармайн хүдэлнэ. Тиигэжэ хүн бүхэнэй хубиин хэрэг хамтын хэрэгтэй таһаршагүй холбоотой болоно. Хүн бүхэн ямаршье бага ажал дээрэ байгаа һаа, нүхэдэй анхарал доро ябадаг, гансаардадаггүй.

4 Дайта жэлнүүдтэ фашистнарай дарлалтаһаа зобожо тулижа байгшадые сүлөөлэлсэжэ ябахадаа, **би совет хүнби** гэһэн омог бодол намда түрөө һэн. Оронойнгоо ехэ ехэ амжалта түйлахада, совет хүнэй гайхамшаг илалта дабан томо «захатые бүтээхэдэ», — эдэ бүгэдые минии Эхэ орон, түрэл совет арадни түйлаа гэжэ баясадагби. **Агуухэ арадай нэгэ хуби болохо БИ—СОВЕТ ХҮНБИ** гэһэн омогорхол досоом бадардаг.

5 Үльдэргэ нютагта Доржиев Цыдендамбатан гэжэ суутай түрүү хонишон айл бии. 12 хүүгэдтэй, хоёр хүгшэдтэй юм. Ехэ үхибүүдынь ажаллана, һургуулида һурана. Хоёр хүгшэдынь пенси абадаг, мүн бага хүүгэдынь гүрэнһөө тэдхэмжэ абадаг. Энэ бүлындэ ороходо, гэр байраньшье сэбэр арюун, ажалыньшье һайн, үгэ зугааньшье һайхан байдаг. «Урал» гэжэ мотоциклтай, гэрэйнь бүхы хэрэгсэл түгэс, олон газетэ, журнал захижа уншадаг, өөһэдын библиотекэтэй. Хоорэлдэхыень дуулахада, засагай гаргаһан тогтоолые нангинаар бэелүүлхэ, үнэн сэхэ ябаха, хамтын зөөри гамнаха, арьбадхаха, һайн шанартайгаар ажаллаха тухай хүүгэдтээ захижа һууха юм. Ехэ хүбүүн Ёндониинь тракторист, дунда басаганиинь Хориин больницада хүдэлдэг, Улаан-Үдэдэ, нютагтаашье һурадаг хүүгэдынь һайн һайхан ябадалаараа бүлынгөө жаргалые шэмэглэдэг. Энэ бүлэ жэлһээ жэлдэ ажалай һайн амжалта түйладаг. Цыдендамбын нүхэр Цыдежап Эхэ-Герой алдартай, Хүндэлэлэй тэмдэг ордентой, аймагай совэдэй депутат юм. Цыдендамба өөрөө фронтовик, хэдэн олон хайрада хүртэһэн хүн даа.

Совет жаргалда хүртэһэн юрын бүлэ энэл гээшэл!

6 СССР-эй тогтоһоор 50 жэлэй ехэ бэлэдхэл ябажа байна. Энэ бэлэдхэл хүмүүжүүлгын ехэ удха шанартай. Залуушуулнай оронойнгоо түүхэ амжалтаар омогорхон, һайнаар хүмүүжэг, һураг лэ даа. Зонойнгоо эрмэлзэл ажаглан, һургаал жэшээ болгожо, архиншадтай тэмсэхэ, ажал хэдэггүй заримашуулые үзэн ядаха үндэр арюун мэдэрэлтэй ябажа, түрүү совет хүнүүд болгохоёо бэеэ зэһэг лэ даа. Энэ ехэ хэрэгтэ хубитаяа оруулан хабаадаха уялгатайб.

Республикымнай «ногоон» цехэй хэдэн мянгаад хүдэлмэрилэгшэд заншалта һайндэрөө тэмдэглэжэ байна. «Забайкаллес» комбинадай предприятинууд СССР-эй 50 жэлэй ойн хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ оролсожо, абаһан уялгануудаа дүүргэхын түлөө хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллана.

Комбинадай предприятинууд үнгэрһэн 8 һарын түсэбые дүүргээ. Түсэбэй ёһоор 2 миллион 736 мянган кубометр модо бэлдэхын, шэрэхын орондо 2 миллион 784 мянган кубометртэ хүргөө. 513 мянган кубометр хюрөөдэмэл материал бэлдэгдээ, 1 миллион 356 мянган шпала, 32.900 кубометр хайрсагай модон хюрөөдэгдөө. 55 мянган дүрбэлжэн метр байрын талмайтай гэрнүүдэй деталь, 2 миллион 694 мянган түхэригэй мебель бүтээгдээ.

«Забайкаллес» комбинадай предприятинууд найман һарын түсэбһөө гадуур 48 мянган кубометр модо бэлэдхээ. ☆ Тэрэл хугасаада түсэбһөө гадуур 880 мянган түхэригэй продукци худалдаа. ☆ Хандагатайн леспромхозой модошод һүүлэй 2 кварталай туршада СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан туг алдангүй барижа ябана. ☆ Ажалай Улаан Тугай орденто В. П. Парамоновой, Социалис Ажалай Герой Н. Ф. Семёновой, Социалис Ажалай Герой, СССР-эй Верховно Соведэй депутат А. П. Кудряшовой даадаг бага комплексно бригаданууд габьяата ажалаараа суурхаһан зандаа.

АМЖАЛТАТАЙБДИ, ЗОРИЛГОМНАЙ БҮРИ ЕХЭ

Предприятинууднай хамта дээрээ 67 миллион 750 мянган түхэригэй товарна продукци бүтээжэ, 65 миллион 730 мянган түхэригэй продукци худалдаа гэхэ гү, али түсэбһөө гадуур 880 мянган түхэригэй продукци худалдаба. Шэнэ техникэ, түрүү технологи нэбтэрүүлхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулагдана. Энээнэй ашаар ажалай комплексно бүтээсэ 101 процентдэ хүргэгдөө.

Модо бэлэдхэгшэдэй, модо болбосоруулагшадай коллектив бүхэн табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн социалис уялга абанхай. Энэ мүрысөөндэ олон коллективүүд һайн үрэ дүн түйлажа, хэлэһэн үгэдөө хүрэмөөр ажаллана. Хандагатайн, Худанай, Баргажанай, Байгалай. Хурамхаанай, Хүртэйн, Итанцын Хандагайн леспромхозуудай. Үдын модо урадхуулгын конторын, Буряадай модо болбосоруулгын болон мебелиин комбинадай коллективүүд социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэнэ.

Хандагатайн леспромхозой модошод һүүлэй хсёр кварталай туршада СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан тугые барижа ябанхай. Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ республикымнай модошодой бусадшье коллективүүд шалгаран гараа. Байгалай леспромхоз жэлэй түрүүшын кварталай үрэ дүнгөөр 2-хи һуури, Буряадай модо болбосоруулгын, мебелиин комбинадай коллектив СССР-эй ой модоной промышленностиин коллективүүдэй дундаһаа 3-дахи һуури эзэлһэн байгаа.

Мастерска участок, модо бэлэдхэлэй пунктнуудай хүдэлмэрилэгшэд социалис мүрысөөндэ эрхимлэн ябана. Байгалай леспромхозой модо бэлэдхэлэй «Золотой ключ» пунктын, Шулуутайн леспромхозой Бряниин пунктын модошод, Байгалай леспормхозой мастер Баженовэй, Баргажанай леспромхозой мастер Ивановой, Онёогой леспромхозой мастер Байминовай, Худанай леспромхозой мастер Арефьевэй хүтэлбэрилдэг участогууд оронойнгоо эрхим модошодой тоодо оролсожо, бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ һайн үрэ дүн түйлаа.

Бага комплексно бригаданууд һара соо 2.000 кубометр хүрэтэр модо бэлдэхэ, таллуулха зорилго урдаа табинхай. Түрүү бригаданууд абаһан уялгаяа бэелүүлжэ, һайндэрөө ажалай бэлэгүүдтэйгээр угтажа байна. В. И. Тормозовой (Баргажанай леспормхоз), В. М. Паршуковой (Байгалай леспромхоз), С. Д. Филатовай (Онёогой леспромхоз), С. Ф. Пантелеевэй (Итанцын леспромхоз) даадаг бага комплексно бригаданууд һайнаар ажаллана. 8-дахи табан жэлэй үрэ дүнгөөр Ажалай Улаан тугай орденоор шагнагдаһан Василий Петрович Парамоновой, Социалис Ажалай Герой Николай Филиппович Семёновой, Социалис Ажалай Герой, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Алексей Павлович Кудряшовой нэрэ ганса республика соогоо бэшэ, харин оро-

ной модо бэлэдхэгш
һайн мэдээжэ болон
хэдэй даадаг бага ком
гаданууд бүтээсэ
суурхадаг, социалис
тугые дээрэ үргэн я

Модо бэлэдхэхэ,
руулха һалбари хад
никээр хангагдаһан
лагдамал һалбари
промышленностьда
гаагүй шэнэ мэргэ
хой. Араата погрузч
нууд Н. Н. Морок
най леспромхоз), В.
ков (Хурамхаанай
шэнэ оньһон техни
ашаглажа, ехэ бүтэ

Манай комбинад
модо отолон унагаах
модые хамгаалха
арьбадхаха гэжэ
гал шадархи байга
дые хамгаалха, аш
хэрэглэхэ хэмжээ
КПСС-эй ЦК-гай,
нистрнүүдэй Соведэ
бодото дээрэнь бэел
ехэ хүдэлмэри хэг
Комбинадай леспром
Байгал далайгаар, д
хадаг голнуудаар ур
лижо байна. Модон у
мо багсаар түмэр з
бильна харгыгаар ш
рэглэгшэдтээ хүргэ
шэрэхэ 1.114 кило
мобильна болон түмэ
гы татагдаа. Модону
шэнгээр холбоод, да
хуулдаг болоо. Ин
хэрэглэхэдэ, модон
гөөр хэрэгтэй газар
дэг.

Леспромхозууд м
урадхуулхадаа шэнэ
догтүй байгаа. Тэрэ
дэг. Харин мүнөө
муу шанартай ондоо
соруулагдана. Модо
үлэгдэлһөө технолог
һо, хибэдэһэ-зомго
хэхэ аргатай болонх
Модо болбосоруу
сэд оньһожоруулаг
Жэлдээ хамта дээрэ
кубометр модо т
сортоорнь илгаха, б
ха хүдэлмэри оньһо
тээдэг 9 доодо скла
зуудта баригдаа. Э
хабсаргамал түмэр
нүүд хэрэглэгдэһэн
дуудта, модоной ба
дуудта автомадлиг
автомат аргаар хүдэл
портёр, нэгэ доро 5
тэр тонно ашаа үр
50 гаран кран тодхо
мэришэдэй аша туһа
нэ. Модые дууһан
дэг хаядаһагүйгөөр
тула тусхай түхеэр
хогдоо.

Республикымнай м
лэй промышленность
хыда бага бэшэ һу
Тэрэ мүнөө үеын т
гагдаһан, оньһож
һалбари болонхой. Ш
түрүү технологи, дү
гэнөөр хэрэглэгдэнэ.

Һаяхан «Забайка
надай дэргэдэ бүх
нар-зүблөөн үнгэргэ
дэ хабаадагшад лесп
модоной комбинадай
жоруулагдамал доо
автомадлиг линину
мэри хараһан, модые
томо багсаар түмэр
мобильна харгыгаар
нологитой танилсаһа

Комбинадай колле
шэмтэй шангаар аж
дэрөө угтаба. Хари
рилгомнай, шиидхэх
мүн лэ олон, харю
на. Модо бэлэдхэхэ,
жэлэй түсэбые а
дүүргэхэ, ажалай бүт
лүүлхэ, арга боломж
рүүлэн хэрэглэхэ зори
табигдана. Модо
болбосоруулагшад, ой
хы хүдэлмэрилэгшэд
хүсэ шадалаа элсүүлэ

А. Ш
«Забайкаллес»
главн

АМЖАЛТЫН ҮНДЭҺЭН—АЖАЛАЙ ЭМХИДХЭЛ

ФОТОРЕПОРТАЖ

Республикымнай модо болбосоруулдаг томо предприятинуудай нэгэн Буряадай модо болбосоруулгын болон, мебелиин комбинат һүүлэй үедэ ехээр хүгжөө. Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада комбинадай эзэлдэг талмай нилээн үргэдөө, цехүүдынь танихаар бэшэ болоо. Томо гэгшын гурбан дабхар байшан соо комбинадай захиргаанай аппарат түбхинэнхэй. Тэрээнтэй зэргэлээд үйлэдбэриин талмай, участогууд эхилнэ.

— Тэрэ ехэ байшан харагдажа байна. Энэмнай модо хюрөөдэлгын шэнэ цех. Хажуу тээнь модо буулгадаг, ашадаг, тайрадаг цех, — гэжэ комбинадай директор Арон Пиневич Шапиро омогорхолтойгоор заажа харуулба. Директорэй омогорхохонь, шэнэ цехүүдые харуулха гэһэн бодолынь ойлгосотой.

Леспромхозууд, модоной бааза, комбинадуудта һүүлэй үедэ оньһожоруулагдамал доодо складууд, автомадлиг лининүүд баригдаа. Энээнэй ашаар модые ута зандань томо багсаар шэрэжэ, хэрэглэгшэдтэнь хүргэхэ шэнэ технологи хэрэглэгдэнэ, модые хэрэгтэй зэргээрнь тайраха, сорт сортоорнь илгаха, ашаха, буулгаха бүхы ажал оньһон аргаар бүтээгдэнэ. Нимэ ажал бүтээдэг автомадлиг хоёр лини, модо ашадаг, буулгадаг 5 кран энэ комбинадта тодхогдонхой.

Асфальтаар хушагдаһан үргэн ехэ талмай. Модо буулгаха, ашаха хүдэлмэри замханагүй. Мантан томо кранууд линиин нэгэ хажуудахи түмэр замай платформо дээрэхи модые абарга түмэр һабараараа гоходон абажа, дээгүүр үргэн шэрээд, линиин нүгөөдэ захадань буулгаадхина. Эдэ кранууд нэгэ доро 20 кубометр модо дааха шадалтай. Автомадлиг линидэ модон хэрэгтэй зэргээрээ тайрагдана. Тиигээд саашаа һолжоруулагдаад, башенна кранаар бассейн хүргэгдэнэ.

Модон эндэһээ хюрөөдэлгын цехтэ хүргэгдэжэ байдаг. Эндэхи бүхы хүдэлмэри дууһан шахуу оньһожоруулагданхай. Цехэй начальник Сергей Филиппович Комаров бидэнэрые дахуулан ябажа, ажал хэрэг тухайгаа хөөрэнэ, үйлэдбэритэй, хүдэлмэришэдтэйгөө танилсуулна. Модо хюрөөдэлгэ хаража байхада һонин. Цехэй нэгэ захаһаа түмэр гэнжээр монсогор зандаа һолжорон ерэһэн модон ябуул зуураа рамаар хюрөөдэгдэжэ, хабтагай болоод, саашаа дамжуулагдана. Хүнэй хүсэ гаргаха юумэн үгы. Линиин хоёр тээ зогсоһон хүдэлмэришэд түхеэрэлгын хүдэлхые шалган харана. Хоер-гурбан хүдэлмэришэд гар хамуураар хибэдэһэ суглуулаадхина. Модон нойтон зандаа хюрөөдэгдэжэ, тооһон гаранагүй.

Модо хюрөөдэлгын хоёр линидэ 4 рама тодхогдонхой. Нэгэ линеэрнь хабтагай модон, нүгөөдөөрнь брус хюрөөдэгдэнэ. Цех сүүдхэ бүхэндэ 280—300 кубометр хюрөөдэмэл материал бэлэдхэхэ шадалтай.

— Манай лини модые хабтагай болгон хюрөөдэнэ. Инмэ модон ехэнхидээ вагон бүтээлгэдэ хэрэглэгдэнэ, хүдөө ажахын машина хэдэг заводуудта, мүн хилын саана эльгээгдэнэ. Модые һайнаар, голодоһогүйгөөр хюрөөдэхэ зорилготойбди, тэрэнээ бэелүүлнэбди,— гэжэ модо хюрөөдэгшэдэй бригадир Павел Иванович Грудинин хөөрэнэ.

— Ажалтнай урдынхиһаа хүнгэрөө гү? — гэжэ асуубабди.

— Сасуулхаар бэшэ. Цехнай һаруул, үндэр. Үбэлдөө дулаасуулагдана. Ариг сэбэрэй сахигдадаг байһые харана бэзэт. Оньһон арга ажалыемнай нилээд хүнгэн болгоо. Гансал тэдэнээ саг соонь харууһалха, шалгаха хэрэгтэй. Тиигээгүй һаа, голодоһон гаража магад. Бригадымнай бүхы гэшүүд уялгаяа һайн мэдэрэнхэй, һайнаар ажаллана, — гэбэ тэрэ.

Павел Иванович 19 жэлэй туршада комбинадта ажаллажа, ехэ дүй дүршэлтэй болоо. Бригадань 15 хүнһөө бүридэнхэй. Даабаряа һара бүхэндэ 110—120 процент хүргэдэг. Байгша оной 8 һарын туршада 34000 гаран кубометр модо хюрөөдэхэ даабаряа 37700 гаран кубометртэ хүргэһэн байна. Продукциин шанар тухай гомдол, ажаглалта абтанагүй.

Хюрөөдэгдэһэн материал сортовой талмай хүргэгдэжэ, бракернуудай гарта ороно. Инмэ мэргэжэлтэй хүдэлмэришэд хабтагай бүхэндэ ямар нэгэ тусхай тэмдэг табяадхина. Модон саашаа һолжоруулагдажа, энэ тэмдэгэй ёһоор тус тустаа обоологдон ябталагдаха юм.

Модо хюрөөдэлгын оньһожоруулагдамал цех комбинадай шухала үйлэдбэри юм. Тэрэ 1970 оной һүүл багта ашаглалгада тушаагдаад, 1971 оной эхинһээ продукци үгэжэ эхилээ. Цех сүүдхэ, һара бүхэндэ жэгдэ һайнаар хүдэлнэ. Модо хюрөөдэхэ найма һарынгаа даабарие үлүүлэн дүүргээ.

Эли газарта энэ жэлэйнь социалис уялга үлгөөтэй. Модо хюрөөдэлгын, сорт сортоорнь илгадаг бригадануудай социалис мүрысөөндэ ямар үрэ дүн харуулжа ябаһаниинь мүн лэ согсологдожо, эндэ хадагдадаг. Һонирхоһон хүн бүхэн эдэ үрэ дүнгүүдтэй танилсана. Цехэй коллектив модо хюрөөдэхэ энэ жэлэй түсэбые декабриин 25 болотор дүүргэхэ, даабариһаа гадуур 2000 кубометр хюрөөдэмэл материал тушааха уялгатай. Тэдэнэр түхеэрэлгэеэ һайнаар хүдэлгэһэнэй ашаар ажалайнгаа бүтээсэ дээшэлүүлхэ, голодоһогүй продукци бүтээхэ, хюрөөдэгдэһэн, материалай өөрынь сэн хямдаруулха гэжэ хараалһан байна. Коллектив абаһан социалис уялгагаяа бодото дээрэнь дүүргэнэ.

— Ажалаа зүбөөр эмхидхэхэнь ехэ шухала. Бидэнэр энэ асуудалаар ходо һонирходогбди. Хүдэлмэришэн бүхэн ямар уялга дүүргэхэ байһанаа һайн мэдэрнэ. Тэдэнэй ажалдаа харюусалгатайгаар хандаха бүринь, түхеэрэлгэ һайнаар хүдэлгэгдэнэ, бүтээсэнь дээшэлнэ. Танай танилсаһан Грудининһаа гадна Анатолий Федосеевич Ефремовэй даадаг модо хюрөөдэгшэдэй Золнапа Сайдахметовагай, Фашма Салимзяновагай даадаг хюрөөдэмэл материал сорт сортоорнь илгадаг бригаданууд даабаряа холо үлүүлдэг,—гэжэ цехэй начальник Сергей Филипович Комаров хөөрөө һэн.

Эдэ үдэрнүүдтэ комбинадта ехэ хүлгөөтэй. Һайндэрэй урдахана социалис мүрысөөнэй үрэ дүн согсологдожо байна. Хүдэлмэришэн бүхэнэй хамтын хэрэгтэ оруулһан туһа нэмэри согсолон хараха, хэһэн, бүтээһэн ажалайнь зэргээр түрүүшүүлые урмашуулха хэрэгтэй. Социалис мүрысөөнэй үрэ дүнгөөр модо хюроодэлгын цех түрүү һууринуудай нэгые эзэлнэ.

С. БАРДАМОВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: модо хюрөөдэгшэдэй бригадир П. И. Грудинин ажал дээрээ. Модо хюрөөдэлгын цех соо.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Эрдэм техникын һонин

ЭЛЕКТРОМОБИЛЬ —ГОРОДОЙ ТРАНСПОРТ

Сэнхир стеклопластикаар хэгдэһэн кузов соонь долоон хүн һууха. Харин зөөлэн һандайнуудыень абажархёо һаа, табан зуун килограмм хүрэтэр ашаа шэрэхэ аргатай. Эгээ түргэн скоростинь — часай 80 километр. Совет мэргэжэлтэдэй бүтээһэн иимэ электромобиль «Электро-72» гэжэ уласхоорондын выставкэ дээрэ харуулагдаа.

Шэнэ транспорт тухай, тэрэнэй хожомой аша тухай академик М. А. Стырикович ТАСС-ай корреспондентдэ хөөрэһэн байна. Энэ эрдэмтэ эрдэм, техникын талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гүрэнэй комитедэй электромобильна транспорт бии болгохо, дэлгэрүүлхэ даабаритай албан зургаанууд хоорондын комиссиие толгойлно.

— Электромобилиин эгээл һайн талань юуб гэхэдэ, түлишын шатаһан утаагаар оршон тойронхи агаарые гутаахагүй юм, — гэжэ эрдэмтэ онсолон тэмдэглэнэ. Түлишын хүсөөр ябадаг хоёр зуу гара миллион машинанууд мүнөө дэлхэй дээрэ бии. Тэдэл машинанууд городуудай агаарые гутаана бшуу. Автомобилиин мотоорые химическэ бодосуудһаа ток абадаг электродвигателеэр һэлгэбэл, энэ асуудал шиидхэгдэхэ гэжэ эрдэмтэд болон мэргэжэлтэд тоолоно.

Тинхэдээ манай конструкторнууд хоёр янзын машинануудые зохёохо гэжэ оролдоно. Нэгэдэхинь — аккумуляторай туһаламжаар хүдэлдэг электромобиль болоно. Энэнь бүгэдэндэ мэдээжэ электрокар шэнги түхэлтэй. Юуб гэхэдэ, бензинээр хүдэлдэг двигатель, түлишын бак гэхэ мэтэ электромобильдэ үгы ха юм. Аккумулятораар дамжуулан электродвигатель хүдэлөөд, мөөрнүүдые эрьюулдэг байна. Ашаанай багахан электромобиль аккумуляторнуудаа шэнэлэнгүй жаран километр ябажа шадаха. Тэрээгээр почто, һү зөөхэ, наймаанай багахан эмхинүүдые хангахын тула хэрэглэжэ болохо. Харин ондоо машинануудта иимэ скорость багадаха. Тиимэһээ электромобилиин ябасые түргэдхэхэ зорилгоор элдэб туршалганууд хэгдэжэ байнхай. Эндэ хүсэтэй, хүнгэхэн аад, үнэгүй шэнэ аккумуляторнууд хэрэгтэй. Эдэ асуудалнууд хэдэн жэлэй туршада шиидхэгдэхэ байха. Аккумуляторна батарейнүүдээ шэнэлэнгүй 150—300 километр ябаха болбол, городой такси ба автобусуудыешье электрын хүсөөр ябуулха арга бии болохо бшуу.

Даб дээрээ ондоо, холимог түхэлэй электромобиль городуудта хэрэглэжэ болохо байна. Тон тиимэ машина «Электро-72» выставкэ дээрэ харуулагдаа. Тэрэнь аккумуляторна батарейнүүдһээ гадна, бензинээр хүдэлдэг багахан электрогенератортай. Иимэ агрегат харгыда ябахадаа, зогсоходоо, аккумуляторнуудта хүсэ оруулха байна. Электромобильнууд мүнөөнэй автомобильһаа дутахагүй — холо ябаха, б
соохи бензиниинь 300
зайда хүрэхэ. Шэн
(гибриднэ) электро
ноэнэй автомобильһ
орёо түхеэрэлгэтэй.
рэнэй нэгэ онсо
гэхэдэ, элдэб хорон
агаар гутаалгань ба

Иимэ шэнэ модел
хэрэглэгдэхээр зо

Энээнэй хэды бэр
шье һаань, томо го
олохон автомашин
һаядаа электромоб
һэлгэгдэхэ байха.

МҮНӨӨДЭР—ОЙ МОДОНОЙ АЖАХЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ҺАЙНДЭР

ОЙН ХАРУУЛШАН

Очерк

1.

ОЙН ХАРУУЛШАН! Энэ үгэ ...гулахадаа, Н. А. Некрасо... үеын, хаанта Россин хүбшэ ...да болоһон нэгэ ушар һа...гдаг.

...Түлеэ залһагүй болоһон нэ...ряашан бороотой һүни тү... хулуужа отолхоёо ошоно. ...бороогой шааяха, хүүехэ ... соо модо сабшахань орой... дуулдахагүй гэжэ һанаа ... Теэд модоёо унагаагаад, ... тэргэдэ ашажа үрдеэд ...дань, ойн харуулшан дээ... орожо ерэнэ. Буу шагаан, ...шумыень хаюулаад, гары... хүлеэд, өөрөөшье үгытэй ха...шан тэрэ таряашанаа ойн ...—помещигтэ асаржа тушаа...

...эзэн. Имагтал Октябриин ...алай һүүлээр лэ газар ..., ой модон гээшэмнай арад ..., гүрэнэй мэдэлдэ ороо ха ...

... тушаа минии нүхэр ...доржо Балданов иигэжэ хөө...

— Ой модон гээшэмнай ай... ехэ баялигнай ха юм. ... манай республика до... хэды леспромхозууд бииб? ...тамнай ургадаг шэнэһэн, ..., хуһан, уляаһан модод ... сэнтэй гэхэдэ болохо. ...өөрөөшье тиимэ. Юуб гэхэ... ...ын саана модо худалдаха-даа, алтаарнь абана бэшэ гүбди?! Тиимэһээ ой модоёо гамнаха, түймэрһөө һэргылхэ хэрэг гансашье ойн харуулшадай хэрэг бэшэ, булта зоной, хүн бүхэнэй уялга болонол.

Зүб даа. Балдоржын иигэжэ хэлэхэнь тон зүб. Юуб гэхэдэ, хара багаһаа хойшо ой модон соо ябажа, түрэл байгаалидаа яаха аргагүйгөөр дурлаһан хүн. 1954 онһоо хойшо Хэжэнгын аймагай лесхоздо хүдэлжэ, ойн харуулшанаар олон жэлдэ ябана.

Ойн харуулшанай уялганууд тухай хүнүүд һайн мэдэхэ ёһотой.

Гансахан хүнэй мэдэлдэ хэдэ мянган гектар ой модон. Энэ бүхы дайдадахи ой модые тоолохо гү, али ябагаар ябажа нэгэ нэгээр хараха болоо һаа, хүнэй нэгэ наһаншье хүрэхэгүй ха. Теэд ямар хүтэлэй модод ямар зонодо ороноб, хаанань самсаал сохюулхаб, хаана модо тарихаб? Леспромхозой модошодто ямар участок заажа үгэхэб? Богонёор хэлэхэдэ, шиидхэхэ асуудалнууд олон. Хабар, зунай сагта һанаа үнөөн болохош: түймэр гаранагүй гү? Тэрэниие һэргылхын тула хүн зоной дунда, модо отологшодой, ангуушадай дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэй. Харгын бэлшэр, зүргэнүүд дээрэ гаршагуудые, түймэрһөө һэргылхэ тухай тайлбаринуудые үлгэхэ, хадаха хэрэгтэй.

Балдоржо Балданов нэгэ ушарые элихэн һанадаг. Тэрэнэй участок дээрэ ямаршье модо унагаажа, отолжо болохогүй байгаа. «Ногоон зоно» гэжэ нэрэтэй ой гээшэмнай нюдэнэй сэсэгы мэтээр сахигдадаг ха юм.

Балдоржо Балданов — Хэжэнгын хүн. Нютагайнь хүнүүд «Балдоржо, Баалуу» гэлдээд, Балдановые ехэл хүндэлдэг юм. Теэд нэгэтэ...

Үбһэ хуряалга дүүрэнтэжэ байгаа. Сталинай нэрэмжэтэ колхозоорхин (мүнөө Хэжэнгын совхоз) тэрэ «ногоон зоно» соо һургааг гээшыешье һайса отолоод, һуринуудаа хорёолхоёо зөөжэ байбад.

Балдоржо Балдановай тэдэндэ ерэхэдэ, колхозой гэшүүд тэрэниие урдаа оруулбагүй:

— Бидэнэр үмсынгөө үбһэ хорёолжо байна бэшэбди. Үгы, иигэхэдээ яанаш, Балдоржо? Ноёрхоно гээшэ гүш?

— Ноёрхохо тухай бү хөөрэлдэс. Зүгөөр «ногоон зоный» модо отолоошотнай хайшаа юм?

— Ногоон юм гү, али сагаан зоно юм гү—бү мэдэе.

— Колхозыетнай ялада һайсахан унагаахада һанаа орохот.

Балдоржо нютагайнгаа тэдэ хүнүүдээр гар наанаһаа бололдон хөөрэлдөө һэн. Үнэн юумэ үнэнөөрөө! Гүрэнэй ойн «ногоон зонодо» модо отолһон хүнүүдшье, ажахышье зэмэдэ орожо, яла түлэжэ һалаа һэн.

Яахабши? Танил тала, нютагай зон гээд зоргоорнь табяад үзэ! Хараһаар байтаршни, хада ойн мододые хамаагүй унагааха, гэшүүһыеньшье арилгахагүй, түгсүүлнүүдыеньшье тэрэ зандань орхихо.

Тээсгэн нажар Балдоржо Балдановтай уулзабаб. Энэ тэрэ хэрэгүүд тухай хөөрэлдэжэ һуутараа, иигэжэ хэлэбэ:

— Лесничые, ойн харуулшаниие зарим хүнүүд амар лэ ажалтай зон гээд һанадаг. Үнэн дээрээ хэхэ ажалнай хизааргүй, хэмжүүргүй юм. Нэгэ хэдыхэн модоной зайда самсаал сохёод туршалши. Үгышье һаа, хэдэн зуун гектарта модо тарилши. Энэнэй урда тээ нарһанай борбоосгой суглуулжа, нилээхэн лэ оролдодог һэмди.

...Мүнөө Хэжэнгын аймагта гурбан леспромхозой модошод ажаллана. Тэдэнэрэй ажал хүнгэн бэшэ. Теэд модошодой ажалые хойноһоонь баһал шалгалтай болодог. Модо унагаадаг газарта гэшүүһэниинь, мүшэрынь арилгагдана гү?

Элдэб ушар болодог даа. Үмхиржэ, «үбдэжэ» эхилһэн мододые унагаажа, ойе сэбэрлэхын орондо хамаагүй—залуу, хүгшэниинь илгангүй хюрөөдэдэг хүдхэшүүл баһал байха. Тэрэнэй түлөө яһала тоосохо, хэрэлдэхэшье, арсалдахашье саг ерэдэг...

2.

БАЛДОРЖО Балданов орой һүни гэртээ ерэбэ. Хаана ябаа гээшэб? Ажал хэрэгүүд иимэ орой болотор һаатуулна.

Мүнөө нүхэр Балданов Доодо-Худанай лесничествэдэ ажаллана. Тэрэнэй хараха, сахиха участок айхабтар ехэ.

Ойн харуулшан! Байгаалиин баялиг — «ногоон алтые» нарин хёрхоор сахижа, хайра гамгүй гал дүлөөр шарбадаг, баранииие хуухалдаг түймэрһөө һэргылжэ, модо тарижа, нюсэгэн байһан газарта ногоохон сагдуулнуудые һуулгадаг һайн һайхан, улзытай, дэмбэрэлтэй мэргэжэлтэй хүнүүд.

...Балдоржо Балданов Могсохон нютаг ошохоёо бэлдэжэ байба. Үглөөнэй зургаан сагта бодонхой, юу хүүгээ түхеэржэ байхыень караһан хүршэнь гайхангяар асууба:

— Хаана ошохошниб?

— Могсохон.

— Юундэ?

— Модо тарихамнай.

— Хэр ехэ газарта модо тариха зомта?

— Зуу гаран гектарта даа.

— Бурхан зайлуул! Зуу гаран гектарта гэжэ гү?

— Тиимэ ааб даа. Юунэй гайхал болоо юм. Ходол хэжэ байдаг ажалнай ха юм. Модо отолһон лэ газарта ногоохон садуулнуудай һууһые хараа ёһотойт. Манайл ажал.

Зүб даа. Арба найман жэлэй туршада Буряад оронойнгоо баялиг—ой модые сахижа, түймэрһөө һэргылжэ, модо тарижа ябаһан Балдоржо Балдановай габьяа нилээд ехэ. Арба найман жэлэй туршада үнэн сэхээр хүдэлжэ, өөрынгөө уялгануудта зүрхэ сэдьхэлһээ оролдожо ябадаг хүнэй ажалай намтар тухай шагнажашье һуухада урматай.

3.

БАЛДОРЖО Балданов—олон үхибүүдэй эсэгэ. Мүнөө ашатай болонхой. Үхибүүдынь һургуулидаа булта һайн һурана. Нүхэрынь, Цырен-Ханда Хэжэнгын лесхозой бухгалтеридэ хүдэлнэ.

Нүхэр Балданов үшөө арбан долоотой ябахадаа сэрэгтэ абтажа, милитарис Японтой болоһон дайнда хабаадаа һэн.

— Арбан долоотой хүбүүдые мүнөө харахадамни, үхибүүд шэнги ябадаг. Бидэл иимэл байһан зон гээбди даа. Тиибэшье һаа, буу барижа, Эхэ ороноо хамгаалалсаабди. Хэнһээшье дутаагүйбди. Минии үетэн—1926—1927 оной хүбүүд «халуун шулуу долёолсоод» абаһан юм. Теэд хэмнайшье сухаряагүй,— гэжэ Балдоржо хөөрэнэ.

Нүхэр Балданов Хандагатайн леспромхозой, республикын модоной ажахын министерствын зүгһөө Хүндэлэлэй грамотануудта яһала хүртэнхэй.

Иигэжэ Балдоржо Балданов арад зонойнгоо баялиг—ой модо, хүбшэ тайгые сахихын, модо тарижа, хада майлые ногооруулхын түлөө тэмсэжэ ябана.

Г. ДАШАБЫЛОВ.

Хэжэнгэ.

УРАСХААЛТА ЗҮЙЛНҮҮД ДОМОГЛОНО

1812 ондо болоһон Эсэгэ ороной хамгаалгын дайн хадаа ород ... түүхын гайхамшаг үйлэ ...үдэйнь нэгэн мүн. Энэ ...сэрэгые шиидхэһэн Бородиной болоһон гайхамшаг байл... 160 жэлэй ойн тэмдэглэг... хэблэл дээрэһээ хүнүүд ...бээ.

...динодохи дайн байлдаанай ...ор 160 жэлэй ойдо Моск... түүхын музей бэлэдхэл хэ...байна. Эсэгэ ороноо хамгаал... 1812 оной дайнай, Бороди... байлдаанай болоһоор 160 ... ойдо зорюулагдаһан зал ...бии юм. Энээн дотор юу ха... болохоб?

...олеоной армиин Неман мү... гаталжа, ородой хилэ ...ээн тухай түмэр дээрэ ...эн бэшэлгэ байна. Дайн ... соносхонгүйгөөр, һэмээхэн ...үлжэ, энэ арми июниин ... Россин дэбисхэр руу нэб... ороһон түүхэтэй. Энэ доб...гоо жэл урда тээ Наполеон ... дээрэлхэһэн байдаг: «Табан жэлэй үнгэрөөд байхада дэлхэйн бүмбэрсэгэй эзэн болоод байхаб. Гансахан Росси үлөө, тэрэниешнишье тэһэ низа дарахалдеэ!»

Франциин сэрэгшэдһээ һураггүй үсөөн, мүн тиихэдэ мүртэй командованигүй ородой арми дайлалдаһаар Москва тээшэ сухарижа байгаа. Август һарын эсэс багаар дүршэл ехэтэй полководец, агууехэ Суворовой шаби, ажал хэрэгыень үргэлжэлүүлэгшэ Михаил Илларионович Кутузов главна командалагшаар томилогдоо бэлэй.

Нэгэ витринэ дотор. Кутузовай бэшэг хадагалаатай. Командовани даажа абаһанайнгаа удаа армиин нөөсэ сэрэгшэд байгуулагдаа гү гэһэн мэдээ һуража бэшэһэн байгаа. Зэрлиг муухай дайсадтай тэмсэхэ уряатайгаар Кутузовай Смоленскын хүн зондо хандаһан хандалга эндэнь байлсана.

Бородинодохи дайн байлдаанда зорюулагдаһан тусгаар бүлэг эндэ түхеэрэгдэнхэй. Сентябриин 7-до эхилээд, энэ тулалдаан 15 час соо зай забһаргүй болоһон түүхэтэй. Олон документнүүдэй нэгэн доро Кутузов тэмдэглэл хээд, гараа табиһан байна. Дайлалдахын урда тээ Бородинодо гулидхагдаһан ородой армиин хүсэн тухай энэ тэмдэглэл дотор хэлэгдэнхэй. Ород армиин генерал Багратионой ехээр шархатаад байхада, Бородинодохи тулалдаанай үедэ генерал Д. С. Дохтуровта Кутузовай карандашаар бэшэһэн бэшэлгэ харанабди. Багратионой сэрэгшэдые бэе дээрээ даажа абахыень энэ генералда захирба.

Энэ гайхамшаг тулалдаан тухай зурагууд олон үйлэ хэрэгүүдые харуулна, энэ дайн байлдаанай эсэстэ дайсанай 60 мянган сэрэгшэд алуулаа. «Ородой сэрэгшэд гайхамшаг баатаршалга гаргаа, нэтэрүү дайн байлдаанай эсэстэ дайсан алхамшье урагшаа дабшаагүй»,—гээд энэ байлдаан тухай Кутузов бэшэһэн байдаг.

Энэ дайнда хабаадаһан баатар полководецуудай абажа ябаһан юумэнүүдынь: Багратионой орденой лентэ, Кутузовай дурамбай, самоварынь гэхэ мэтэ эндэ олон. Дайсанай сэрэгшэдэй буу зэбсэг, тугууд болон бусад, Россиһаа Напалеоной һуужа тэрьедэһэн шаргые эндэ хаража болоно.

Уран зурааша И. Теребенев 1812 оной үйлэ хэрэгүүдтэ үлхөө олон бүтээлнүүдээ зорюулаа. Эдээн соонь энеэдэнэй, енгэ ёгтын, хүхюун шэнжэтэйшье зурагууд, дайсаниие наадалһаншье бүтээлнүүд бии даа. Арадай баатарнууд—партизануудай шэнжэ түхэл зурагуудта харуулагданхай.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын 1812 оной дайнай гайхамшаг дурасхаал—ородой полкнуудай тугууд эндэ байна. Тэрэ үеын ородой буу зэбсэгүүд эндэ харуулагдана. 1812 оной дайнда хабаадагша гэһэн бэшэлгэтэй медаль шэл доро хадагалаатай.

А. АШМАРИН.

Москва.

Улаан-Үдын 6-дахи хилээмэнэй заводой сухаарнин ба пряничн цехүүдтэ дүй дүршэлтэй болоһон талха зуурагшад Полина Белова, Евдокия Пешкова гэгшэд болоно. Тэдэнэр халаанайнгаа нормо 130—140 процент дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: коммунис ажалай ударник Полина Тихоновна Белова. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Уласхоорондын һонин

ПРАГА. (ТАСС). «Совет Социалис Республикануудай Союзай 50 жэлэй ой» гэһэн ниитэ республиканска семинарта хабаадалсахаяа чехословак-совет хани барисаанай холбооной хэдэн зуугаад эдэбхитэд сентябриин 13-да Прагада сугларба.

СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойе бүхы гүрэнөөрөө һайндэрлэлгэдэ бэлэдхэл холбооной эдэбхитэдэй семинарай гол зорилго болоно. Үнгэрһэн 50 жэлэй туршa соо Советскэ Союзай политическэ, экономическа туйлалтануудтайнь семинарта хабаадагшад танилсаха юм.

БОНН. (ТАСС). ФРГ-гэй федеральна канцлер В. Брандт албанай хэрэгээр эндэ ерэһэн ПНР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр С. Ольшовскитой уулзаба. Польшын, Баруун Германиин хоорондохи харилсаа заһаруулха асуудалнууд, уласхоорондын бусад асуудалнууд хөөрэлдөөнэй үедэ зүбшэлэгдөө.

ПНР-эй ба ФРГ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд С. Ольшовский, В. Шеель сентябриин 14-дэ уулзажа, хоёр талые һонирхуулдаг асуудалнуудаар һанамжануудаа зүбшэлһэн байна.

БУДАПЕШТ. (ТАСС). ВНР-эй ба СССР-эй гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэһэн «Хани барисаанай поезд» Советскэ Союз ошохоёо сентябриин 13-да Будапештһээ мордобо. 330 ажалшад — Венгриин ниислэл хотын фабрика, заводуудай, эмхи зургаануудай үйлэдбэриин түрүүшүүл, социалис бригадануудай гэшүүд Москвагай, Ленинградай хүдэлмэришэдтэ айлшалха. Нёдондо жэл москвагайхидай Венгри руу аяншалгада харюу болгон. Будапештын түрүү ажалшад СССР-тэ айлшалха путёвкоор шагнагдаһан байна.

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Түби хоорондын «Венера-8» гэжэ автомат станциин туһаламжаар совет эрдэмтэдэй хэһэн шэнжэлгэнүүдэй дүнгүүдые «манай үеын научна асари ехэ туйлалтануудай нэгэн» гэжэ «Нью-Йорк таймс» газетэ бэшэнэ.

Энэ талаар америкынхидай хэһэн шэнжэлгэнүүдтэ орходоо, «Венера-8» станциин туһаламжаар хэгдэһэн шэнжэлгэнүүд үлүү амжалтатай байба гэжэ газетэ тэмдэглэнэ. «Иимэ агууехэ туйлалта хэхэ арга олгоһон эрдэмтэд, конструкторнууд бүхы хүн түрэлтэнэй халуун амаршалгада хүртэхэ зэргэтэй», — гэжэ «Нью-Йорк таймс» бэшэнэ.

ПАРИЖ. (ТАСС). «Франциин Коммунис партиин Политбюрогой гэшүүн Реймон Гюйо түрүүтэй делегаци Париждахи США-гай посольстводо ошожо, «Юманите» газетын һайндэртэ болоһон митинг дээрэ абтаһан резолюци барюулба. ДРВ-е бомбодолго, портнуудтань минэ табилгые тус резолюци эрид буруушаана. Вьетнамай асуудалаар Париждахи зүблөөнэй хүдэлмэри хойшо татахаяа болихо, Вьетнамһаа сэрэгүүдээ гаргаха эрилтэ митингдэ хабаадагшад США-гай үмэнэ табиһан байна.

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Монголой Арадай Республикын хүдөө ажахын үйлэдбэри оньһон техникээр улам һайса хангагдана. Мүнөө Монголой госхоз бүхэндэ дунда зэргээр 168 трактор, 45 комбайн, 26 автомашина бии. Ороной хүдөө ажахын нэгэдэлнүүдэй машинаар хангалтын парк улам хүгжэнэ. Мүнөө нимэ нэгэдэл бүхэндэ дунда зэргээр 18 трактор, 8 автомашина, мүн бусадшье оньһон техникэ бии.

ДЕЛИ. (ТАСС). Бангладешэй Арадай Республикын премьер-министр шейх Муджибур Рахман хэдэхэн үдэр аяншалхаар Индиин ниислэл хотодо ерэбэ. Индиин премьер-министр Индира Гандитай уулзаха хөөрэлдөөн хоор харалха.

Премьер-министр Индира Ганди, гадаадын хэрэгүүдэй министр Сваран Сингх болон бусад тусхай тушаалтад ниислэл хотын Палам гэжэ аэропортдо хүндэтэ айлшана угтаба.

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО ХИЛЫН ГААНАҺАА

САНТЬЯГО

Чилидэ хорото үгэсэлгэ элирүүлэгдээ

ТАСС

Арадай нэгэдэлтэ правительствые унагааха зорилготой хорото үгэсэлгые засагаархид элирүүлбэ гэжэ Чилиин президент Сальвадор Альенде мэдүүлбэ.

Хэблэлдэ зорюулагдаһан мэдүүлгэ дотор иигэжэ хэлэгдэнэ: хархис студентнэрэй демонстраци буһалгаанай дохёо тэмдэг болохо, тэрэнэй удаа буһалгаанууд эхилхэ гэжэ хорото үгэсэлгэшэд һанаашалһан байба.

Чилиин бэеэ даaһан байдалтай болоһоор 162 жэлэй ойн сентябриин 18-да гүйсэлгэтэй дашарамдуулан үнгэргэгдэхэ парадта хабаадаха сэрэгүүдэй ниислэл хотодо ерэлгэдэ һаад хэхын тула түмэр ба шоссе харгынуудаар ябалга таһалдуулха гэжэ хорото үгэсэлгэшэд хараалһан байгаа гээд Сальвадор Альенде тэмдэглэбэ.

Элирүүлэгдэһэн хорото үгэсэлгэ тухай олон тоото мэдээнүүд правительствада оронхой, тиигэбэшье тэдэ мэдээнүүд мүнөөдөө соносхогдохогүй гэжэ президент мүн лэ мэдээсээ.

ХАНОЙ

ДРВ-гэй правительствын мэдүүлгэ

ТАСС

США-гай ээрхэг түримхэй дайе болюулгаха, Вьетнамда амгалан байдал һэргээхэ асуудалаар ДРВ-гэй правительствын мэдүүлгэ тунхаглагдаа.

Байгша оной сентябриин 11-дэ хэгдэһэн мэдүүлгэ дотор Вьетнамай асуудалые амгалан аргаар шиидхэхэ тухай Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствын гүнзэгы удхатай сэгнэлтые, зүб хараа бодолые ДРВ-гэй правительство бүрин дэмжэнэ гэжэ хэлэгдэнэ.

ДРВ-гэй правительство Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствын зүб, сэсэн, таарамжатай хараа бодолые бүрин һайшаахатаяа хамта, иигэжэ тоолоно: США-гай правительство бүхы американ сэрэгүүдые, плендэ абтаһан американ сэрэгшэдые дары бусааха зорилгоор дайтаа болюулхые үнэхөөрөө хүсэбэл, Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствын сентябриин 11-нэй мэдүүлгэ дотор найруулагдаһан мэдээжэ хоёр эрилтэдэ хүсэд харюусаха ёһотой.

НЬЮ-ЙОРК

УРДА ВЬЕТНАМДАХИ БАЙЛДААНУУД

ТАСС

Хотын хуушан хэрэмэй түлөө хэсүү шанга байлдаанууд Урда Вьетнамай Куангчи хотодо боложо үргэлжэлһөөр. Дахуул армиин командовани энэ хото тээшэ шэнэ хүсэ татана. ЮПИ агентствын корреспондентын дамжуулһанай ёһоор, «В-52» гэдэг бомбардировщигууд тэрэ хэрэмдэ дүтэхэн байдаг хотын районуудые сентябриин 14-нэй һүни бомбодоо.

Патриодуудай подразделенинүүд тус хотые баатарлигаар хамгаалжа байна. Хэрэм худар дүтташан тэгүүлжэ байгаа сайгон далайн ябаган сэрэгшэдые артиллериин ба миномёдой галаар хуухална. Хэрэмэй һандарантаһан хананууд дээрэ утаа унияр ба гал дүлэн соогуур Урда Вьетнамай Национальна сүлөөрэлгын фронтын туг далбана.

Урда Вьетнамай сэрэгэй дүрбэн окрутой территори дээрэ байлдаан болоһоор. Ниислэлһээ хойгуур 25 километртэ шэбээлһэн дахуул армиин батальон патриодуудаар добтологдоо.

МОНТЕВИДЕО

Национальна аша туһаяа хамгаална

ТАСС

Уругвайн түрүү үзэлтэй парти ба эмхинүүдые нэгэдүүлдэг бүлэглэлэй — үргэн фронтын түлөөлэгшэд ороной президент Бордаберритэй эндэ уулзаа. Орон доторхи байдалай асуудалнууд, тодорхойлон хэлэбэл, юумэнэй үнэ сэнгэй хүндэрэлгэ, хүдөө ажахын үйлэдбэриин доройтон муудалга, салин хүлһэеэ дээшэлүүлхын түлөө ажалшадай тэмсэл, демократическа сүлөө һэргээлгэ гэхэ мэтэ асуудалнууд уулзалгын үедэ зүбшэлэгдэһэн байна.

Оронойнгоо национальна аша туһые, бэеэ даанги байдалые хамгаалхаар бэлэн байһанаа үргэн фронт дахинаа лаблан элирхэйлээ.

БЕРЛИН

М. КОЛИИН ИНТЕРВЬЮ

ТАСС

Зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудай хэды шухала удхатай байгаашье һаань, ГДР ба ФРГ-гэй хоорондохи харилсаан зарим лэ һалбаринуудаар заһаруулагдаад байна. Мүнөө хүршэ ёһоной харилсаанай гол асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэхэ болоно гэжэ ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи статс-секретарь М. Коль Берлинэй радио ба телевиденеэр үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ.

ГДР ба ФРГ-гэй хоорондохи харилсаан эбэй ёһоор харилсан оршолгын гуримуудһаа үндэһэлхэ зэргэтэй гээд М. Коль тэмдэглээ. Германиин Демократическа Республикын уг зорилго иимэ гээд СЕПГ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Э. Хонеккер тэмдэглээ һэн гэжэ М. Коль хэлэбэ.

БОНН

ФРГ-гэй бундестагта

ТАСС

Социал-демократическа, сүлөөтэ демократическа партинуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн Федеральна канцлерай яаманда зарлагдаад, ФРГ-дэ болзорһоо урид һунгалта үнгэргэхэ тухай асуудалай зүбшэн хэлсэгдэһэниинь мэдэгдэбэ.

Парламентын амаралтын һүүлээр, сентябриин 20-до болохо Бундестагай түрүүшын заседани дээрэ СДПГ/СВДП-гэй холисо правительствада этигэл найдабари үзүүлхэ тухай асуудал табигдахань ха гэжэ эндэхи хэблэл мэдээсэнэ. Бундестагай һунгалтые болзорһоонь нэгэ жэлээр урид үнгэргэхын тула иимэ ябуулга хэхэ шухала болоо.

Парламентын һунгалтые болзорһоо урид үнгэргэхэ үдэр тухай багсаамжа һанамжанууд дурдагдана. «Франкфуртер рундшау» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, ФРГ-гэй правительство «шэнэ һунгалтые ноябриин 19-дэ зарлаха һанаатай».

Энээнтэй дашарамдуулан, ХДС/ХСС-эй парламентска фракциин секретарь Вагнер иигэжэ тэмдэглэбэ: правительствада ороогүй манай парти парламентын һунгалтые болзорһоонь урид ноябриин 19-дэ зарлаха бодомжые буруушаахагүй байна гэбэ.

• • •

ФРГ-гэй канцлер В. Брандт этигэл найдабари тухай асуудал сентябриин 20-до табихань ха гэһэн мэдээсэлнүүдтэй дашарамдуулан, ФРГ-гэй правительствын тусхай түлөөлэгшэ фон Вехмар эндэ болоһон пресс-конференци дээрэ ямаршье мэдүүлгэ хэхээ арсаба.

ЛОНДОН

Г. КИССИНДЖЕРЭЙ АЯНШАЛГА

ТАСС

Национальна аюулгүйе сахилгын асуудалнуудаар США-гай президентын туһалагша Г. Киссинджер эндэ Англиин премьер-министр Э. Хидтэй, гадаадын хэрэгүүдэй министр А. Дуглас-Хьюмтэй уулзаа. Англиин МИД-эй түлөөлэгшын мэдээсэһэнэй ёһоор, Г. Киссинджер Лондондо «олон асуудал зүбшэлһэн», тусхайлан дурдабал, Европодохи аюулгүй байдалай асуудалнуудые, тэрэшэлэн Дүтын Зүүн зүгтэхи, Вьетнам ба Угандадахи байдалнуудые зүбшэлһэн байна.

Президентын туһалагша сентябриин 15-да Париж ошожо, Франциин президент Ж. Помпидутай уулзаха юм ха.

Франс Пресс агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, делегациин толгойлогшо Ле Дык Тхогой тусхай советник, делегациин толгойлогшо Суан Тхюи гэгшэд Парижда ошоод байха үеэрнь «Киссинджертэй уулзахаар бэлэн байна» гэжэ Париждахи хэлсээнүүдтэ хабаададаг ДРВ-гэй делегациин түлөөлэгшэ мэдүүлбэ.

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

ВЕНЭ. (ТАСС). 1971 ондо гансал Дээдэ Австри гэдэг провинцида 4,13 миллион дүрбэлжэн метр газар хариин гүрэнүүдэй хүнүүдтэ худалдагдаһан байна. Тиин гадаадын аяншалагшадай амардаг районуудтахи эрхим газар худалдагдаа.

Эдэ ябуулганууд «һанаа зобооно» гэжэ Дээдэ Австриин худалдаа наймаанай палата тэмдэглэбэ.

ПАРИЖ. (ТАСС). Барайгарай дуталдаһанһаа боложо, хүндэ хүшэр байдал тохёолдоо гэжэ Пномпениин хэблэл мэдээсэнэ.

Хангалгын муу байһанһаа уламжалан, олон мянган зонтой хото ехэ бэрхэшээлдэ оронхой. Самолёдуудаар барайгар хаяхабди гэжэ найдуулан, тэндэхи засагаархид улад зоной һанаа заһахые һэдэнэ. Камбоджын Национальна нэгэдэмэл фронтын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй эдэбхитэдэй добтолгонуудые хэһэнһээ уламжалан, ниислэл хото худар орохо бусад замууд таһалагданхай. Һүүлэй үедэ мэшээг барайгарай сэн таба дахин хүндэрөө.

УРДА ВЬЕТНАМ. Куангчиин эрэлхэг хамгаалагшад байлдаанай забһарта өөрынгөө уран һайханай коллективэй концертнүүдые һонирхон харадаг. ТАСС-ай фотохроника.

САЯАНҺАА ВИТИМ ХҮРЭТЭР

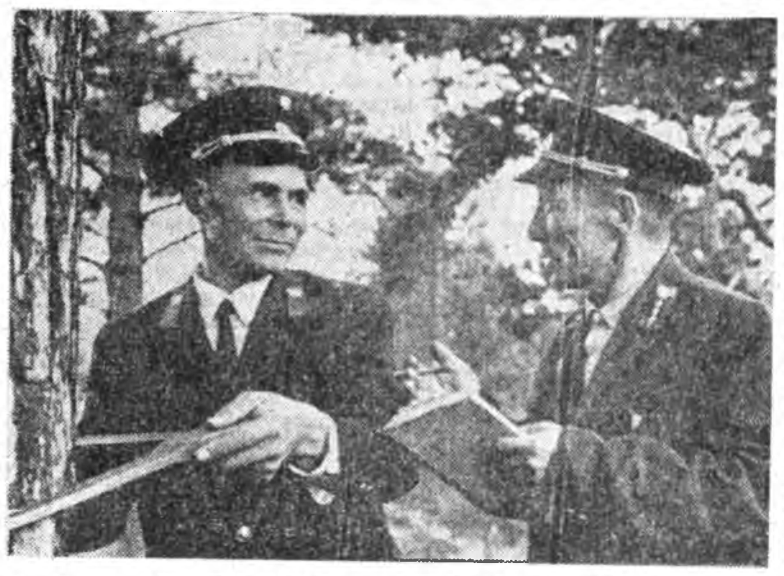

Прокопий Евдокимович Непомнящих 19 жэлэй туршада ой модо харууһалагшаар ажаллана. Ивалгын ой модоной ажахын энэ хүдэлмэрилэгшэ өөрынгөө ажал һайн мэдэдэг, ой модые һайнаар харууһалдаг. Тэрэ нарһапай үрэһэ суглуулха даабариая жэл бүхэндэ үлүүлэн дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: П. Е. Непомнящих ой модые харууһалдаг ба хамгаалдаг инженер Емельян Михайлович Буреевтэй модо шалгажа байна.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

ҮНДЭР НАҺАТАЙШУУЛАЙ ЭДЭБХИ

Үбһэ хуряалгын халуун хаһа байһан юм. «Эрдэм» совхоз ошоод ябатараа танил айлайдаа ороо һэм.

— Хүгшөө, аяга табаг, хилээмэ тоһо сүүмхэ соо хэл даа. Үглөөдэрһөө үбһэндэ гарахамни. Зоной унтаха нойргүй ажаллажа ябахада, гараа тэбэреэд гэртээ һуужа болоногүй,— гээд Цырен-Доржо үбгэжөөлэй хэлэжэ һуухые шагнааб.

Боом нютагайнгаа буурал толгойтой пенсионернүүд Дагба Жалсанович Гомбоев, Даша Санжиевич Санжиев, Дугаржап Аюшеевич Бадмацыренов гэгшэдтээ хөөрэлдөөд,Цырен-Доржо Очирович Бармитов пенсионернүүдэй звено эмхидхэжэ, үбһэ хуряалгада эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Тэдэнэр үбһэнэй косилкын ябажа болохогүй канава, жалгын заха, шугы бургааһан соогуур түнхижэ, гар хажуураар үбһэ сабшажа, өөһэдөө сомоһоп байна.

Һаяхан тэдэнэй хүдэлмэриин дүн согсологдоо. Үндэр наһатанай звено һара үлүүтэй саг соо хүдэлжэ, арбан һүри үбһэ хуряаһан байна. Һүри бүхэнинь 20—25 центнер эрхим шанартай үбһэн болоно.

Игэжэ үндэр наһатан түрэл совхоздоо ехэ туһа хүргэһэн байна гээшэ.

М. ЦЫРЕНОВ.

Мухар-Шэбэр.

ЭРДЭМТЭД—ТҮНХЭНЭЙ АЙМАГТА

СССР-эй Науканuудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай социологическа шэнжэлэлгын секторэй эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ Е. А. Голубев, Буряадай багшанарай институдай доцент, түүхын эрдэмэй кандидат Ш. Б. Чимитдоржиев гэгшэд Түнхэнэй аймагай ажалшадтай уулзана, һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ.

Евгений Александрович Голубев космонавтнуудай городогто айлшалжа, замбуулинай дайдаар ниидэһэн баатар хүбүүдтэй уулзаһан байгаа. «Баатар хүбүүд хажуудамни» гэһэн хөөрөөгөо эрдэмтэн энэ уулзалгадаа зорюулна. Космонавтнуудай ажабайдал тухай фото-зурагуудые харуулжа байжа, тэрэ хөөрөөгөө һонирхолтойгоор үнгэргэнэ.

Түүхын эрдэмэй кандидат Шираб Бодиевич Чимитдоржиев уласхоорондын байдал тухай лекци уншана. Тэрэ аймагай редакцида, ажаһуудалай эрилтые хангадаг комбинадта, Наранай элшэ туяа шэнжэлдэг станцида, «Аршан» курортдо, Туранай совхоздо айлшалаа.

Эдэ хоёр эрдэмтэдэй ошоһон лэ нютагтань хүндэтэйгөөр угтажа, хөөрөөень һонирхон шагнаһан байна.

Л. ТАПХАЕВ.

КОМСОМОЛОЙ ХУРИМ ДЭЭРЭҺЭЭ РЕПОРТАЖ

ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ТҮЛӨӨЛЭГШЭ—ХУДАГЫН ТҮРҮҮ

Торийн соёлой байшанда оро-ходо үнгэ бүриин сэсэгүүд табяатай, гоё һайханаар шэмэглээтэй. Улаан скатертяар хушаһан ута столой хүлһөө үүдэнэй богоһо хүрэтэр хилэн хибэс гонзойтор дэлгээтэй, хүндэтэ айлшадые хүлеэнэ...

Уданшьегүй түрэ хуримда үмдэдэг саб сагаан платитай бэри, гоё хара костюмтай хүрьгэн дүмүүхэнээр һугадалданхай, аалиханаар гэшхэлэлдэһээр столдо дүтэлнэ. Түрэл гаралынь, хани нүхэдынь тэдэнэрэй хойноһоо дахалдан һубарилдана.

Эхэнэрнүүдэй комитедэй гэшүүн В. А. Борисова столой саанаһаа бодожо, хуби заяагаа һайн дураараа ниилүүлжэ, айл бүлэ болоһонтойнь дашарамдуулан, залуу хоёрые хүндэтэйгөөр ёһолон амаршална.

—... Ажалдаа амжалта туйлажа, айл аймагтаа хүндэтэй анбун ажаһуугыт даа, — гэжэ тэрэ юрөөлэйнгөө үгэ дүүргээд, гэрлэлгэ тухай үнэмшэлгэ залуу айлда барюулба.

Доодо-Торийн сельскэ Соведэй секретарь, депутат И. И. Поломошнов залуу хоёрые мүн лэ халуунаар амаршалаад, нютагай зоной зүгһөө худагын түрүү боложо, хурим түрэдэ байлсахыень В. А. Борисовае урибa.

Бэриин эхэ Евдокия Ивановна мүнгэн поднос дээрэ пүмпэгэр сагаан хүбэриг хилээмэ залуу айлда барюулжа, баярайнгаа ехэдэ нюдөөрөө уһа гүйлгэн, хүрьгэн басаган хоёроо таалаад, ажабайдалай үргэн замда тооһогүй, арюун жаргалтай ябахыень юрөөбэ. Һүүлээрнь түрэл түдхэмүүдынь, дүтынь хани нүхэд залуу айлые хани халуунаар амаршалаа.

Айл бүлэ бололгын ёһолол дүүрэбэ. Баяанай ирагуу хүгжэм зэдэлжэ, хуримай найр эхилээ һэн. Игэжэ моряк хүбүүн Дмитрий Холодков, Торийн больницын хүдэлмэрилэгшэ Валентина Грыдина гэгшэд хуби заяагаа ниилүүлжэ, айл гэр болоһон байна. Энэ үдэшэ залуушуул хатар наадажа, дуу дууладажа, хүхиһэн, сэнгэһэн байха юм. Хурим түрэ комсомол ёһоор, һонирхолтойгоор-шье, хүхюунээршье үнгэрөө.

Нютагай үбгэд хүгшэд комсомолой хурим түрэ гээшэмнай, үнэхөөрөөшье, гоё һайхан байна даа гэжэ хөөрэлдэдэг болонхой.

В. БАШАРОВ.

ШЭНЭ ЦЕХЭЙ БАРИЛГА ЭХИЛБЭ

Республикымнай ниислэл хотын мяха-консервын комбинат орон доторнай мэдээжэ болоһоор үнинэй. Эндэ үйлэдбэрилэгдэһэн продукци (колбаса, консервэ) ороноймнай олон область, хизаарнуудай ажалшадта эльгээгдэдэг байна.

Шубуунай мяха үйлэдбэрилдэг шэнэ цехэй барилга эндэ эхилээд, мүнөө түлэг дундаа ябажа байнхай. Мяха-консервын комбинадай барилга-хабсаралгын управлениин А. А. Домышевой даадаг комплексно бригада мүнөө энэ барилга эрхилнэ. Арадай ажахыда шухала удха шанартай объект дээрэ хүдэлжэ байһанаа мэдэһэн барилгашад үдэр бүриингөө даабарие үлүүлэн дүүргэнэ.

Энэ цехэй ашаглалгада үгтөөд байхада, халаан соо 25 мянган галуун мяхан болгогдохо.

Манай корр.

Филармониин бүлэг артистнар мүнөө Яруунын аймагаар айлшалжа, хүдөөгэй ажалшадта һонирхолтой концерт наада табина.

Нарһата тосхоной «Радуга» гэжэ кинотеатрай зал соо филармониин артистнар хоёр үдэшэ наада табиха баатай болоо. Юуб гэхэдэ, түрүүшын үдэшэ холын сабшалан, тарялан дээрэ ажалладаг хүнүүдтэ билет хүртэнгүй дууһашоо. Тиимэһээ наадаяа дахин харуулхыень гүйһан байна. Хоёрдохи үдэшэлэн баһал залаар дүүрэн зон сугларaa.

АЛЬГА ТАШАЛГАН ЗАМХАНАГҮЙ

Буряадай АССР-эй арадай артистка Оюун Тумуровагай бурлаад, монгол, узбек, хатарнуудые хүнгэн солбон, уян нугархайгаар гүйсэдхэхэдэнь, хүн зон ехээр һонирхон хараа. Номер бүхэнэйнь һүүлээр гэнтын аадарай адхарһан мэтэ альга ташалган нэрьеэ.

Артистнар Агван Дондуков, Владимир Санжиев, Мария Кравцова гэгшэд «Хүршэхэмни», «Шамхандаа», «Дэлхэй», «Инагтаа» гэхэ мэтэ дуунуудые ирагуу һайханаар хангюурдажа, олоной сэдьхэл татаһан байха юм.

Республикын габьяата артистка Клавдия Шулунова Вьетнамай Демократическа Республикаар аяншалаад һаяхан бусажа ерэһэн байгаа. США-гай ээрхэг түримхэй дайнай аюулда дайргдажа, хүшэр хүндэ байдалда ороошье һаа, нугаршагүй хатуу зоригтой вьетнам арадай ажаһуудал тухай габьяата артистка һонирхолтойгоор хөөрэхэ зуураа, тэндэхи арадай дуунуудые дуулажа, сугларагшадай һайшаалда хүртөө.

Ж. ЦЫДЫПОВ.

СОЁЛОЙ «ГАЛХАН» ЯЛАРБА

Энээнһээ урагша Бэшүүрэй аймагай XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой соёлой гуламта «унтаршоод» байһан мэтэ, клубтань үдэшэндөө галхан ялардаггүй бэлэй. Хаа яахан кино харуулхаһаа ондоо, ямаршье хүдэлмэри ябуулагдадаггүй байгаа.

Анхандаа соёлой хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг байһан Федор Савельевые колхозой правлени, партком клубые даагшаар августын 2-то томилһон юм. Тэрэ хүдэлжэ эхилһэн үдэрһөө хойшо ~~дөөжэ~~ ~~абаһан~~ хүдэлмэридөө харюусалгатайгаар хандаһан байна. Мүнөө колхознигууд сүлөө сагаа таатай зохидоор үнгэргэдэг болоо. Хатар, дуунай үдэшэ, даам, шатараар мүрысөөн ходо үнгэргэгдэнэ. Шэнэ газетэ, журналнууд ходо клубта байдаг болонхой.

Уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ Федор Куприяновтайгаа сугтаа клубые даагша уран һайханай бүлгэмэй хүдэлмэри һэргээхын тулада яһала оролдолго, хэшээл гаргаа. Мүнөө агитбригада таһалгаряагүй хүдэлнэ. Һаяхан холын гүүртэ, фермэнүүдээр ябажа, концерт наада табяа. Ород арадай урданай болон мүнөөнэй дуунууд, хатар танца, шог ёгто рассказ, шүлэгүүд агитбригадын программада ороно. Колхознигууд эгэшэ дүүнэр Перелыгинатан, Куприянова болон бусад уран һайханай бүлгэмэй хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

— Соёлоймнай галхан яларба даа, — гэжэ нютагай залуушуул мүнөө урма баяртайгаар хөөрэлдэдэг болонхой.

Вл. БОРИСОВ.

МАРИНЫН СЭСЭГҮҮД—ЭРХИМ

Үнэгэтэйн дунда һургуулида һаяхан сэсэгүүдэй конкурс үнгэргэгдэжэ, һурагшадай дунда ехэ хүлгөө татаба. Бүхыдөө конкурсдо 124 баглаа сэсэгүүд табигдажа, олоной анхарал татаһан байгаа.

Хүбүүд, басагадай гарта гоё һайханаар хэгдэһэн үнгэ бүриин сэсэгүүд... Тэдэнэй дунда «СССР-эй 50 жэл» гэжэ сэсэгээр бэшэгдэһэн үгэнүүд конкурс харахаяа ерэгшэдэй дурыень буляагаа.

Арбадахи классай һурагшад—эгэшэ дүү Валя, Наташа Козловатанай өөһэдынгөө гараар ургуулһан сэсэгүүдээр хэгдэһэн «Түүдэгэй дэргэдэ», «Мүнхэ гал» гэһэн баглаа сэсэгүүд эрхим шанда хүртэбэ.

Нэгэдэхи класста ороһон Марина Белобородова өөрынгөө хэһэн баглаа сэсэгүүдтэ «Минии багшада» гэһэн нэрэ үгэһэн байба. Жаахан Марина олон үнгын сэсэгүүдые суглуулжа, таатай зохидоор энэ баглаае бүтээһэн байгаа. Тиигэжэ Маринын сэсэгүүд эрхим сэгнэлтэ абажа, тусхай шанда хүртөө.

Л. БИЛЬМОВА.

Захааминай аймагай Харацайн найман жэлэй һургуулин зоологиин буланда хэрмэнэй, бодон гахайн, зээгэнэй, гур... һэнэй, шандаганай, хүдүүгэй, торхируугай, шаазгайн, ... шубуунай болон бусадшье амитадай дүрсэнүүд табяатай ...даг.

Һургуулиин биологиин багша Дондок Жибенович Улзы... энэ дүрсэнүүдые бүтээнэ. Зэрлиг ангууд ба шубуудые ... өөрөө баридаг юм.

Ан болон шубуудай эдэ дүрсэнүүд һурагшадай түрэл ... заарайнгаа байгаали, амитадые шудалхадань туһа боложо ...дэг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Харацайн 8 жэлэй һургуулиин биоло... багша Д. Ж. Улзытуев ээлжээтэ хэшээлдээ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Холын айлшан—ниислэл хотодомнай

«Совет дуун» гэһэн Бүхэсоюзна (1-дэхи шан) болон «Алтан Орфей» гэжэ Уласхоорондын (2-дохи шан) конкурснуудай лауреат, Белоруссиин ССР-эй габьяата артист Виктор Б...чич уржа-дэр Моск...аа республикымнай ниислэл хото— Улаан-Үдэдэмнай айлшаар ерэбэ. «Тоника» гэжэ дуу-хүгжэмэй ансамбль тэрэ дуушантай сугтаа ябалсана.

Ниислэл хотымнай ажалшад суута артистын ирагуу дуүе шагнажа, оюун бэлигтэйнь танилсаха байна. Мүн «Тоника» ансамблиин дуу, хүгжэмөөр баян программатай, танилсажа, Улаан-Үдымнай хүн зоной сэдьхэлээ ханаха байһаниинь дамжаггүй.

Белоруссиин ССР-эй габьяата артист Улаан-Үдэдэ гурбан хоногой туршада айлшалһанайнгаа һүүлээр Эрхүү хото мордохо юм.

Манай корр.

Хүндэтэ уншагшад!

БУРЯАД ҮНЭН газетын 1973 оной захил эхилэнхэй.

Манай Совет орон дотор 1973 ондо хэблэгдэн гараха газетэ болон журналнуудта сентябриин 1-һээ нютаг бүхэндэ захил абтажа эхилбэ. Түрэл хэлэн дээрээ гарадаг «Буряад үнэн» газетын һониниие үдэр бүри уншажа байхын тула эртээнһээ захил хэхээ шамдагты!

Бүхы газетэ болон журналнуудта, тэрэ тоодо «Буряад үнэн» газетэдэ республикын хэлхеэ холбооной отделенинүүдтэ, почтальонуудта, хэблэл тарааха ниитын түлөөлэгшэдтэ захил хэжэ болохо байна.

Газетын нэгэ жэлэй сэн — 6 түхэриг, 6 һарын 3 түхэриг.

ДАХИНАА «БҮДЭРЭЛГЭН»

СССР-эй «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наададаг манай зонын футболистнуудай дунда гурбадахи дүхэригэй һүүлшын уулзалганууд Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй стадионууд дээрэ үнгэргэгдэбэ. Гурбадахи дүхэригэйнгөө һүүлшын наада өөрынгөө стадион дээрэ үнгэргэһэн футболистнууд айлшаар ерэһэн командануудаа шүүгээд табиһан, зариманиинь тэнсэһэн байна. Жэшээнь, мүрысөөнэй таблицада гурбадахи һууриин түлөө тэмсэжэ ябаһан Красноярскын «Автомобилист», Ангарскын «Старт» командануудай футболистнуудай дунда һонирхолтой наадан болобо. Красноярскын футболистнууд манай «Сэлэнгые» 3:0 тоотойгоор «бүдэрүүлээд» табиһан байгаа. Зүгөөр удаадахи наадандаа «Стартын» футболистнуудта айлшалхадаа, мүн лэ 3:0 тоотойгоор шүүгдэхэ баатай болобо.

Манай «Сэлэнгэ» команда һүүлшынгээ хэдэн наадануудта «бүдэрэ бүдэрһөөр» мүрысөөнэй таблицада эгээл хойнохи һууридa гарашаба.

Мүрысөөнэй таблицада түрүүшын хоёр һуури эзэлжэ ябаһан Благовещенскын «Амур», Сахалинай «Сахалин» командануудай футболистнууд түрүү һуури буляалдаһаар. Һүүлшынгээ наадануудта «Амурай» футболистнууд Петропавловск-Камчатский хотын «Вулкан» командада айлшалхадаа, талмайн эзэдые 1:0 тоотойгоор шүүжэ ерэһэн байна. «Сахалинай» футболистнууд Эрхүүгэй «Аэрофлот» командатай уулзалгаяа 1:1 гэһэн тоотойгоор түгэсхэжэ, түрүү һууриин түлөө ана-мана тулалдажа ябаһан «Амурай» футболистнуудһаа нэгэл очкогоор гээгдэхэдээ хоёрдохи һуурида гараба. Мүнөөдөө табадахи һуурида гараад ябаһан Шэтын футболистнууд Владивостогой «Луч» командатай өөрынгөө стадион дээрэ наадахадаа 1:1 тоотойгоор тэнсэжэ, урагшаа дабшажа шадабагүй.

Манай «Сэлэнгэ» команда нааданай дүрбэдэхи дүхэригтэ оройдоол гурбан уулзалгые ондоо командануудай стадион дээрэ үнгэргэхэ юм. Нүгөөдэ долоон наадаяа өөрынгөө стадион дээрэ үнгэргэхэ байна. Тиихэдээл хамаг хүсэ шадал, техникээ элсүүлжэ, һүүлшын һууриһаа ходорхо арга замаа бэдэрхэ бэшэ гү гэһэн асуудал сэхэ табигдаха ёһоороо табигдана. Тиигээгүй һаа, ерэхэ жэлдэ «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наадаха эрхэһээ хаһагдахадаа болохо бшуу. Удаадахи наадаяа «Сэлэнгэ» команда үглөөдэр — сентябриин 18-да «Вулканай» стадион дээрэ үнгэргэхэ юм. Тиихэдэ сентябриин 22, 26-най үдэрнүүдтэ Шэтын, Эрхүүгэй футболистнуудтай үнгэргэхэ болоно.

Танай анхаралда али командын футболистнуудай түрүүлжэ ябаһан тухай мэдээсэл толилогдобо.

ФУТБОЛ

Команданууд	Наадаа	Шүүгээ	Гэнсээ	Шүүгдээ	Бүмбэгэ	Очко
1. «Амур» Благовещенск	30	18	7	5	36—14+22	43
2. «Сахалин» Ю. Сахал.	30	17	8	5	42—22+20	42
3. «Старт» Ангарск	30	14	3	13	34—29+ 5	31
4. «Автомобилист» Красн.	29	12	6	11	35—29+ 6	30
5. СКА Шэтэ	30	9	12	9	34—33+ 1	30
6. «Сибиряк» Братск	29	10	8	11	26—26± 0	28
7. СКА Хабаровск	30	10	7	13	37—34+ 3	27
8. «Аэрофлот» Эрхүү	30	8	9	13	23—32—11	25
9. «Луч» Владивосток	30	7	11	12	18—32—14	25
10. «Вулкан» П-Кам.	30	7	10	13	20—32—12	24
11. «Сэлэнгэ» Улаан-Үдэ	30	7	7	16	24—39—15	21

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Агитбригада таряа хуряалгада» — түрүү бэшэг. «Манай республикын үдэр» — подборко. ТАСС-ай һүүлшын һонинууд. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указууд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Мүнөөдэр ой модоной» хүдэлмэришэдэй һайндэр» — подборко. Түрэл орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда: «Байкал-Свинтязь» — замай тэмдэглэл. Хилын саанахи һонин.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: нютаг нютагай һонинууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«ОРБИТА» ХАРУУЛНА:

13.05 — орон доторхи һонин. 13.10 — «Будильник» гэһэн һурагшадта зорюулагдаһан дамжуулга. 13.40 — «Мүнөөдэр — ойн ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй үдэр» гэһэн дамжуулга. 14.10 — «Здоровье» гэһэн научно-популярна программа. 14.40 — Киногой аяншалгада дуратайшуулай клуб. 15.40 — «Хүгжэмтэ уулзалганууд» гэһэн дамжуулга. 16.35 — Э. Вильда гэгшын «Домовой» гэһэн телезүжэг. 18.00 — «Социализмын дэлхэй» гэһэн дамжуулга. 18.30 — Ойн ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй захилаар концерт. 19.00—һүүлэй һонин.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:

19.30 — Ойн ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 20.20 — концерт.

«ОРБИТА» ХАРУУЛНА:

21.00—Футболоор СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө нааданда Ворошиловградай «Заря», Ереванай «Арарат» командануудай уулзалга харуулагдаха. 22.50 —«Уран зохёолшын трибуна» гэһэн дамжуулга. 23.10 — телевизионно театр. 24.00 — һүүлэй һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

21.10 — «Путь к сердцу» гэһэн уран һайханай фильм. 22.50 — концерт.

ПОНЕДЕЛЬНИК.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:

18.00 — Үхибүүдтэ зорюулагдаһан мультфильмнүүд. 18.30 — Телепанорама (буряад хэлэн дээрэ). 18.45 — Киноочерк «Танцануудай увертюрэ». 18.55 —Спорт тухай дамжуулга. 19.05—Концерт. 19.55 —«Ажал хэрэгэй уулзалгын клуб». «Архитектортэ хэн туһалхаб?» 20.15 —Киножурнал «Совет спорт». 20.25 —«Дэлхэйн долоон хоног». 20.45— «Дурасхаал» — документальна фильм. 22.05 —«Алтан таряан» —хүдөөгэй ажалшадта зорюулагдаһан дамжуулга (буряад хэлэн дээрэ).

ДҮРБЭ ҺАРААР УРИ...

Ципиканай приискын у... гай коллектив алта малта... ха жэлэйнгээ түсэбые б... һоонь урид сентябриин 8-да ... гэһэн тухайгаа мэдээсэбэ.

Алта малтан абалга дээр... дэлдэг Ю. Н. Тропников, В... Маслов, И. Н. Ожигов, ... шуул Георгий Стельма... Александр Фёдоров гэгшэд ... лаан бүриингөө даабари ү... дүүргэжэ, эрхим амжалта ту... даг байгаа. Эдэнэр алта у... драгын бункер руу бул... ехэ элһэ түлхижэ, эрхим ам... туйладаг байһан. Жэлэй ... хойшо хоорондоо социалис... сөө дэлгэрүүлһэн эдэнэр һа... риингөө даабари үлүүлэн ... гэжэ, жэлэйнгээ түсэб ... һоонь дүрбэ шахуу һарааһ... дүүргэбэ.

В. ИВАНОВ...

Баунт.

Тобшохоноор...

☆ Багдаринай геологи... экспедициин Ивановск... тиин газар малтагшад ... үшөө нэгэ амжалта ту... Эдэнэр газар үрэмдэхэ ж... гээ түсэб болзорһоонь ... дүүргэбэ. Эндэ В. А. Ела... А. А. Небольсин, И. Н. Б... ров гэгшэдэй хүтэлбэр... бригаданууд мүрысөөн... рүү һуури эзэлжэ ябана.

И. ВАЛЕНТИНОВА.

Баунт.

☆ Комсомолой Хорин... комой үүсхэлээр аймагай ... приятинуудта, колхоз, с... зуудта, эмхи зургаанууд ... һургуулинуудта сентябри... һаа октябриин 2 болотор ... гой нормо тушааха доло... ног соносхогдобо. Тиимэ... маг дотор бэлэдхэлэй ... дэлмэри хаа хаанагүй ... байнхай.

Г. ХАГ...

АЛТАН НАМАРАЙ УРИ...

Мүнөөдэр аяншала... баазада Сибирь ... Алас-Дурна зүгэй ... 18 область, хизаар, ... мито республика... спортсменүүдэй дун... тан намарай профс... комсомольско за... урилдаан үнгэргэ... Мүрысөөн үдэрэй 12 ... эхилхэ юм.

Манай республикы... солые СССР-эй с... мастернууд Влади... ренов, Юрий Климов... гей Рымарев, Евдок... Надежда Соколова ... бусад хамгаалха бол...

Б. БАЛЬЧ...

Редакторай орл...

С. С. ЦЫРЕНДОРЖ...

Манай адрес, телеф...

г. Улан-Удэ, ул. Лен... Телефоны: редактора — ... приёмная — 54-93 зам. ... тора — 68-08 зам. ре... ра — 62-62, ответ. секр... — 50 52, зам. ответ. секр... — 66-76, отделы: парт... жизни — 60-91, сельского... зяйства — 64-36, 63-86, ... ганды и агитации — ... промышленности и стро... ства — 61-35, советского ... тельства и быта — 69-5... туры и школ — 60-21, ... рабселькоров — 67-81, ... мации — 34-05, обществ... приёмная — 56-62, маш... бюро — 57-63, фотола... рия — 33-61.

Типография управления по печати при Совете Министров БурАССР Н-03723. Заказ №